

OLAĞANÜSTÜ BİR KANUN YOLU OLARAK YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISININ İTİRAZ YETKİSİ (CMK M. 308)

THE JURISDICTION TO APPEAL BY THE CHIEF PUBLIC PROSECUTOR OF THE SUPREME COURT OF CASSATION AS AN EXTRAORDINARY LEGAL REMEDY

Can Bayer*

ÖZ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi, olağanüstü bir kanun yolu olup Yargıtay ceza dairelerince gerçekleştirilen temyiz incelemesinin -adli yargı sistemi içerisinde- denetimine imkan veren tek hukuki çaredir. İtiraz yetkisi, hukuk dünyasındaki aykırılıkların giderilmesi ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı teşkilatının etkinliğini artırmaya imkan vermesi dolayısıyla önemli ve gereklidir. Ceza dairelerinin bozma kararlarına karşı, itiraz yetkisine başvurma olanağının tanınması; bu yolun olağanüstü niteliğine zarar getirmediği gibi usul ekonomisine de katkı sağlamaktadır. Ceza dairelerinin onama kararı üzerine, sanıklık statüsünün son bulduğundan bahisle, itiraz incelemesinin adil yargılanma hakkı kapsamı dışında kalacağı düşünülemez; zira, devletin adil yargılama ödevi devam etmekte olup ilgilinin bilgi edinme ve görüş bildirme hakları gözetilmelidir. Yalnızca ciddi başvuruların olağanüstü bir incelemeyi meşru kılacağı düşünüldüğünden, itiraz yetkisine başvurulurken itiraz sebep ve gerekçelerinin gösterilmesi ile bunların kişi ve fiil yönünden sınırlandırılması gerekir. Buna karşın, içtihat birliğinin sağlanması amacıyla uygun olarak ilgili merciin başvuruda gösterilen sebep ve gerekçelerle bağlı olmaksızın inceleme yapabileceğini kabul etmek gerekir.

Anahtar Kelimeler Olağanüstü Kanun Yolu ~ Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi ~ Olağanüstü İtiraz

* Avukat, Ankara Barosu.

0000-0002-8077-3307 avcanbayer@gmail.com

Bu eser Creative Commons Alıntı-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

ABSTRACT

The jurisdiction to appeal by the Chief Public Prosecutor of the Supreme Court of Cassation is an extraordinary legal remedy and it is the only legal remedy within the judicial system that allows the inspection of the cassation review conducted by the penal chambers of the Supreme Court of Cassation. The authority to appeal is important and necessary, as it enables the elimination of irregularities in the legal world and the increase of the organization of the Supreme Court of Cassation Chief Public Prosecutor's Office. Providing the opportunity to appeal against the reversal decisions of the Criminal Chambers of the Court of Cassation does not harm the extraordinary nature of this remedy and but also contributes to the judicial economy. Based on the decision of the criminal chambers for approval, the defendant status is terminated. It cannot be considered that the cassation review will fall outside the scope of the right to a fair trial because the duty of the state to a fair trial continues and the right of the person concerned to obtain information and to express an opinion should be respected. Since it is thought that only serious applications will legitimize an extraordinary investigation, the reasons and justifications of the objection should be shown while applying for the objection authority, and these should be limited in terms of person and action. On the other hand, in line with the purpose of unity of case law, the relevant authority can conduct an investigation regardless of the reason and justifications indicated in the application.

Keywords Extraordinary legal remedy ~ appeal authority of the Chief Public Prosecutor of the Court of Cassation ~ extraordinary appear

GİRİŞ

Çalışma kapsamında, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile ceza muhakemesi hukukunun ilkeleri çerçevesinde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi incelenmiş; anılan yetkinin hukuki niteliği, bu yetkiye başvurulmasına ilişkin usul, başvuru üzerine yapılan inceleme ile verilen kararın kapsam ve etkileri işlenmiş olup doktrinde tartışılan konulara değinilerek bunlara ilişkin bir takım çözüm önerileri sunulmuştur.

Çalışmayla itiraz yetkisinin olağanüstü bir kanun yolu ve gerekli olduğu sonucuna ulaşılması, bu yetkiye ilişkin olarak yüksek yargı yerlerinin güncel uygulamasının tespit edilmesi hedeflenmektedir.

Yargı kararlarının denetimi, hukuk dünyasındaki aykırılıkların düzeltilmesi ve hem birey hem de toplum nezdinde adalet inancının pekiştirilmesi bakımından önem arz etmektedir. Yargıtay ceza dairelerince verilen ve aleyhine başkaca bir olağan yola başvurma olanağı bulunmayan kararların son bir kez daha gözden geçirilmesine olanak tanınması ise itiraz yetkisi özelinde bahsedilebilecek bir önemdir.

Çalışma genelinde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi, kısaca “itiraz veya itiraz yetkisi” şeklinde zikredilmiş olup bu deyişler, aksinin açıkça belirtildiği haller dışında, olağan itiraz kanun yolu olarak anlaşılmalıdır.

Araştırma, bilimsel yönetime dayanmakta olup kullanılan temel veri kaynakları -birincil nitelikteki- mahkeme içtihatları ile -ikincil nitelikteki- doktrinsel görüşlerdir. Bu veriler, belge tarama yöntemiyle elde edilmiştir.

I. KAVRAM

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Yargıtay ceza daireleri kararları ile İcra ve İflas Kanunu’ndaki ceza hükümlerinin uygulanmasına ilişkin hukuk dairesi kararlarında gördüğü hukuka aykırılıkların giderilmesi için sanık aleyhine otuz gün içerisinde, sanık lehine ise herhangi bir süreye tabi olmaksızın Ceza Genel Kurulu’na başvurmak suretiyle açtığı olağanüstü kanun yolu davası şeklinde tanımlanmıştır.¹

10.05.1926 tarih ve 834 sayılı Kanun ile hukukumuzda giren gerek mehzaz Alman Kanunu’nda gerekse de başka bir hukuk sisteminde karşılığı bulunmayan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi; niteliği, kapsamı ve gerekliliği hususunda birçok eleştiriye konu olmakla beraber; Yargıtay tarafından, olağanüstü bir kanun yolu olarak kabul görmekte ve uygulanmaktadır.²

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın itiraz yetkisi, diğer kanun yolları gibi adil yargılamanın gereği olarak mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılık iddialarının denetlenmesi

¹ Çetin Arslan, “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı İtirazı (CMK md. 308)”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Sayı 5 (Yıl 2007), s. 113.

² Arslan, “Cumhuriyet Başsavcılığı İtirazı (CMK md. 308)”, s. 121; Uğur Alacakaptan, “Temyiz Mahkemesi Başsavcılığı’nın Yaptığı İtiraz Hükümün Kesinleşmesine Mani Olur Mu?”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 24 Sayı 1 (Yıl 1967), s. 289.

amacını taşır;³ daha özel bir ifadeyle ise itiraz yetkisinin ceza dairesi kararlarındaki hukuka aykırılıkların giderilmesi ve içtihat birliğinin sağlanması bakımından, etkili ve önemli bir işleve sahip olduğu söylenebilir.⁴ Ceza dairesi, kararını açıklamakla dosyadan elini çektiğinden ve artık tavzih veya başkaca bir yol ile daire kararlarının düzeltilmesine olanak bulunmadığından; usulüne uygun direnme kararıyla Ceza Genel Kurulu'nun önüne gelenler hariç, ceza dairesi kararlarındaki hukuka aykırılık iddialarının -başka bir merci tarafından- denetlenmesine imkan veren tek hukuki çare, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itiraz yetkisidir.⁵ Bu sebeple itiraz yetkisinin, kesin hüküm otoritesini zedelemesine rağmen, olağan denetim muhakemesiyle ortaya çıkan kararların daha isabetli olması bakımından önemli olduğu kabul edilmiştir.⁶ Yine, itiraz yetkisinin gerekliliği tartışılırken ceza dairesi kararlarının denetimine imkan sağlamak suretiyle bir ihtiyaca cevap verildiği ve öngörülen denetim usulünün -yargılamanın genelinde- hakkaniyetin bozulmasına sebebiyet vermediği, ayrıca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na tanınan itiraz yetkisinin yargılamayı geciktireceği ve iş yükünü artıracığına ilişkin eleştirilerin isabetsiz olacağı ifade edilmiştir.⁷

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınan itiraz yetkisi; itiraza konu daire kararının -Ceza Genel Kurulu'na intikal etmesiyle- kolektifleştiği ve bunda yarar görülebileceği, ancak anılan yarar için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının sırf daire kararını isabetli bulmaması nedeniyle iş yükünü artırmasına izin verilemeyeceği gerekçesiyle eleştirilmiş olup kararların kolektifleşmesi bakımından, aynı yararın içtihatların birleştirilmesi suretiyle sağlanabileceği ve itiraz yetkisine ihtiyaç olmadığı da ifade edilmiştir.⁸ Eleştiriyi isabetli bulmak zordur; zira, uygulamada, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınan bu yetkiye -iş yükünde ciddi artışa sebep olacak kadar- başvurulmamaktadır.⁹ Böyle bir tehlike var olsa dahi kararların denetimini kısıtlamak yerine, yeterli nitelik ve niceliğe sahip hakimini yetiştirilerek istihdam edilmesi şüphesiz ki daha isabetli olacaktır.

02.07.2012 tarih ve 6352 sayılı Kanun'un 99. maddesi ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisine ilişkin olarak ek bir düzenleme yapılmış olup bu sayede; itirazın, Ceza Genel Kurulunca ele alınmadan önce, kararına itiraz edilen dairece incelenmesi ve yerinde görülmesi halinde, kararın düzeltilmesine olanak sağlanmıştır. Bu haliyle itiraz yetkisinin "karar düzeltme" yolunu da kapsadığı ifade edilmektedir.¹⁰ Karar düzeltme yolunun -ayrı bir kanun

³ Serdar Talas, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Başsavcılığın İtirazı", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 70 Sayı 1 (Yıl 2012), s. 155.

⁴ Ahmet Gökçen vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018, s. 709; Arslan, a.g.e., s. 109.

⁵ Yener Ünver ve Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2016, s. 835.

⁶ Bahri Öztürk vd., *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018, s. 749.

⁷ Talas, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Başsavcılığın İtirazı", s.155-158; Sacit Yılmaz, "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK md. 308)", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt 1 Sayı 41 (Yıl 2020), s. 121.

⁸ Nurullah Kunter ve Feridun Yenisey, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul: Beta Yayınları, 2000, s. 1196.

⁹ Paylaşılan istatistiklere göre 2018 yılında 757, 2017 yılında 750 ve 2016 yılında ise 1140 dosya; itiraz yetkisine başvurulmasıyla Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun önüne gelmiştir. bkz. Yılmaz, "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK md. 308)", s. 144; benzer değerlendirmeler için bkz. Arslan, a.g.e., s. 109; Mustafa Ruhan Erdem ve Candide Şentürk, *Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 241.

¹⁰ Cumhur Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku C. II*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 308.

yolu olarak düzenlenmesi yerine- itiraz yetkisi kapsamında düzenlenmesi önemlidir. Zira, ayrı bir yol olarak öngörülseydi, karar düzeltme talebi üzerine, aynı mahkeme tarafından verilen karara karşı herhangi bir yola başvurulması mümkün olmayacaktı; ancak bu tercih, yerinde görülmeyen itirazın başka bir merci tarafından denetimini zorunlu kılmakta ve etkili bir denetim yapılmasına imkân sağlamaktadır.

II. HUKUKİ NİTELİK

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınan itiraz yetkisi, mahkeme (ceza dairesi) kararlarının denetimine olanak sağlayan bir hukuki yol olduğundan kuşkusuz ki kanun yoludur. Ancak, itiraz yetkisinin olağan bir kanun yolu mu yoksa olağanüstü bir kanun yolu mu olduğu sorusuna farklı cevaplar verilmiş ve bu hususta, görüş birliğine varılamamış; bu bağlamda, doktrin ve uygulamadaki farklı yaklaşımların incelenmesi ve bir sonuca varılması ihtiyacı doğmuştur.¹¹

A. İTİRAZ YETKİSİNİN OLAĞANÜSTÜ BİR KANUN YOLU OLDUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Bir görüşe göre, itiraz yetkisi, olağanüstü bir kanun yolu olup olağanüstü kanun yollarına -ancak- kesinleşmiş kararlara karşı başvurulabilir.¹² Bu sebeple ceza dairesinin bozma kararlarına karşı itiraz yetkisine başvurulması mümkün değildir.¹³ Aynı kapsamda, kesinleşme kriterinin yanında, olağan kanun yollarının sınırlı sayıda olduğu ve bunlar dışında kalan kanun yollarının olağanüstü olarak nitelendirileceği de ifade edilmiştir.¹⁴

Diğer bir görüşe göre ise temyiz denetiminden geçmiş ve kesinleşmiş kararlara karşı, itiraz yetkisinin -yalnızca- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınması nedeniyle bunun olağanüstü bir kanun yolu olarak kabul edilmesi gerekir.¹⁵ Buna ek olarak itiraz yetkisine süresiz olarak da başvurulabilmesi ve itiraz yetkisinin olağanüstü kanun yolları arasında düzenlenmiş olması; bu yetkinin olağanüstü niteliğine işaret etmektedir.¹⁶

Yargıtay; olağan kanun yolunu, bir karar aleyhinde -maddi ve hukuki gerekçelerle- ilgili herkes tarafından başvurulabilen yasal çare olarak tanımlamış olup -yalnızca- olağan yollar tü-kendiğinde başvurulabilen kanun yollarının ise olağanüstü niteliğe sahip olduğunu belirtmiştir.

¹¹ Birçok yazarın açıklamalarında yer verdiği “bozma kararına karşı itiraz yetkisine başvurulmasının mümkün olup olmadığı” sorunu, aşağıda Başvuru Konusu alt başlığı altında -ayrıca- ele alınacaktır.

¹² Veli Özer Özbek vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018, s. 771-775; Cengiz Apaydın, *Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 213.

¹³ Şahin ve Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku C. II*, s. 310-311; Mustafa Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2020, s. 925.

¹⁴ Feridun Yenisey ve Aysel Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 979-981.

¹⁵ Kunter ve Yenisey, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 1196; Öztürk vd., *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 749; Mert Asker Yüksektepe, *Adil Yargılama ve Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları*, İstanbul: Platon Hukuk Yayınevi, 2020, s. 487; Yılmaz, a.g.e., s. 121; Emre Oğuz Meriç, “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtirazı”, DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi. Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, Cilt 21 Özel sayı (Yıl 2019), s. 1110.

¹⁶ Arslan, a.g.e., s. 112-113; Nevzat Toroslu ve Metin Feyzioglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Savaş Yayınevi, 2016, s. 377.

Bu kapsamda Yargıtay, itiraz yetkisinin olağanüstü bir kanun yolu olduğunu kabul etmektedir.¹⁷

Anayasa Mahkemesi, birçok kararında, temyiz incelemesi sonrasında verilen onama kararıyla hükmün kesinleştiğini de vurgulayarak, itiraz yetkisinin olağanüstü bir kanun yolu olduğunu ifade etmiştir.¹⁸

B. İTİRAZ YETKİSİNİN OLAĞAN BİR KANUN YOLU OLDUĞUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Bir görüşe göre, itiraz yetkisine başvurulabilmesi için öngörülen otuz günlük sürenin kararın kesinleşmesini engellediğinden bahisle, itiraz yetkisinin kesinleşmemiş kararlara karşı başvuru bir kanun yolu olduğunu ve buna bağlı olarak da olağan kanun yolu olarak nitelendirilmesi gerektiğini savunulmaktadır. Ayrıca, itiraz yetkisinin -yalnızca- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınmış olmasının da onun olağan niteliğini değiştirmeyeceği belirtilmiştir.¹⁹

Başka bir görüşe göre, sanık aleyhine olan başvuruların süreye tabi olması ve -kesinleşmemiş nitelikteki- bozma kararlarına karşı da bu yola başvurulabiliyor oluşu, itiraza konu edilen kararların kesinleşmemiş olduğunun göstergesi kabul edilmekte ve buna bağlı olarak da itiraz yetkisi, olağan kanun yolu olarak nitelendirilmektedir. Bu kapsamda, itiraz yetkisinin -kanun sistematığı içerisinde- hatalı bir yerde düzenlendiği ve -bozma kararlarına karşı itiraz yetkisine başvurulmaması gerektiği görüşünün aksine- bozma kararlarının da itiraza konu edilebilmesinde isabetsizlik bulunmadığı savunulmuştur.²⁰

Başka bir görüşe göre, itiraz yetkisinin olağan kanun yollarına ilişkin temel özelliklere sahip olduğu, bir yargı merciince verilen kararın başka bir yargı merciince denetlenmesine imkan tanıdığı ve bu denetlemeye konu olan kararların kesinleşmemiş kararlar olduğu ifade edilmiştir. Aynı zamanda, diğer olağanüstü kanun yolları bakımından infazın ertelenmesine karar verilmedikçe infazın devam edeceği belirtilmesine karşın, itiraz yetkisinde böyle bir düzenlemeye gerek görülmemesi sebebinin itiraz konusu kararların -zaten- kesinleşmemiş ve infaz edilmesi söz konusu olmayan kararlar olduğuna dikkat çekilmiştir. Yine, dava zamanışımının

¹⁷ "Bir karar aleyhine ilgili herkes tarafından gerek maddi, gerekse hukuka aykırılık iddiası ile bir yasal çareye başvurulabiliyorsa bu olağan bir yasa yoludur. Olağanüstü yasa yolu ise ancak olağan yasal çareler tükenince gidilebilen ve yalnızca sonuca etkili bir hukuki sorunun incelenebileceği yasal son çaredir. Bu ölçüde göre de Yargıtay C. Başsavcısının itirazı olağanüstü bir yasa yoludur. Bir yasa yolunun olağanüstü olarak değerlendirilmesinin, itiraz nedenleri yönünden de bazı sınırlamaları beraberinde getirmesi kaçınılmazdır." (Yargıtay CGK, 17.03.1998, 1998/6-18 E. ve 1998/19 K.) karar metni için bkz. Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul: Beta Yayınları, 2020, s. 936, 1 numaralı dipnot

"Ceza Genel Kurulunun 17.03.1998 gün ve 18-91 sayılı kararında belirtildiği üzere, Yargıtay C. Başsavcılığının Ceza Dairelerinin kararlarına karşı itirazı, olağanüstü bir yasa yolu olup ..." (Yargıtay CGK, 13.04.2010, 2010/9-64 E. ve 2010/85 K., <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, 06.03.2021 (farklı bir erişim kaynağı gösterilmeyen tüm Yargıtay kararlarına, aynı adresten ve aynı tarihte erişim sağlanmıştır).

¹⁸ "Başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 308. maddesi gereğince onama kararına itiraz için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına müracaat etmesi olağan kanun yolu olmadığı için kararın ... kesinleşmesini engellemeyecektir..." (AYM, Yusuf Özdemir Başvurusu, B. No: 2012/162, p. 21, erişim: <https://kararlarbilgibankasi.ana-yasa.gov.tr/BB/2012/162>, 06.03.2021).

¹⁹ Erdener Yurtcan, *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi (CMK)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 1179-1180.

²⁰ Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 833-834, 838.

işlemeye devam etmesi de itiraz konusu kararların kesinleşmemiş nitelikte olduğunun göstergesi kabul edilmiş ve bu hususta, aksinin düşünülmemeyeceği; zira, itiraz üzerine bozma kararı verilmesi halinde, esas mahkemenin zamanaşımı nedeniyle düşme kararı verme imkanının kalmayacağı ve bunun da kabul edilemez olduğu belirtilmiştir.²¹

Diğer bir görüşe göre ise itiraz yetkisi -açıkça- olağan bir yol olarak nitelendirilmemekle beraber, olağanüstü kanun yollarına -sadece- kesinleşmiş kararlara karşı başvurulabileceği belirtilmekte ve bozma kararlarına karşı -olağanüstü kanun yolları arasında düzenlenen- itiraz yetkisine başvurulamayacağı ifade edilmektedir. Buna karşın, bozma kararlarına karşı da bu yola başvurulabilmesi gerektiği; bunun yasal dayanağının oluşturulabilmesi için ise itiraz yetkisinin olağan kanun yolları arasında düzenlenmesinde isabet olacağı savunulmaktadır.²²

C. İTİRAZ YETKİSİNİN NİTELİĞİNE İLİŞKİN DİĞER GÖRÜŞLER

Bir görüşe göre, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi, olağan veya olağanüstü bir yol olarak nitelendirilmemekte; özel kanun yolları başlığı altında incelenmektedir.²³

Başka bir görüşe göre ise itiraz yetkisi bakımından tanınan otuz günlük süre içerisinde kararın kesinleşmeyeceği ve dolayısıyla bu süre içinde başvuru itiraz yetkisinin olağan nitelikte olduğu, otuz günlük süre sonrasında -sanık lehine- yapılan başvuruların ise olağanüstü nitelikte olduğu ifade edilmiştir. Bu kapsamda, itiraz yetkisinin hem olağan hem de olağanüstü bir yönü olduğu kabul edilmiştir.²⁴ Aynı kapsamda, itiraz yetkisinin “karma” yapılı bir kanun yolu olduğu ve olağan-olağanüstü kanun yolu ayrımı bakımından, süre kriterinin esas alınmasıyla yasada öngörülen 30 günlük süre içerisinde kesinleşmemiş sayılacak bozma ilamları hakkında da itiraz yetkisine başvurulmasında herhangi bir sakınca olmayacağı savunulmuştur.²⁵

D. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Olağan kanun yolu; kesinleşmemiş mahkeme kararına karşı, belirli bir süre içerisinde ve tüm ilgililerce başvurulabilecek hukuki çaredir. Olağanüstü kanun yolu ise anılan özelliklerden bir veya birkaçını taşımayan ve dolayısıyla olağan olarak nitelendirilemeyen hukuki çaredir. Başka deyişle, bir kanun yolunun olağanüstü niteliğe sahip olduğundan bahsedilebilmesi için kesinleşmiş bir karara karşı başvurulması, süreye tabi olmaması ve ilgili herkes tarafından başvurulmaması biçimindeki özelliklerin hepsini taşımasına gerek olmadığı gibi bu özelliklerden herhangi birinin mutlak bir ölçüt olarak kabul edilmesi de isabetli olmayıp anılan özelliklerden en az birini taşıması olağan dışına çıkan bir yol, olağanüstü kanun yolu olarak nitelendirilebilmelidir.²⁶ Bu bağlamda başvuru yetkisinin -yalnızca- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına

²¹ Alacakaptan, “Temyiz Mahkemesi Başsavcılığı’nın Yaptığı İtiraz Hükmün Kesinleşmesine Mani Olur Mu?”, s. 289-291.

²² Centel ve Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 936-937.

²³ Faruk Erem, *Diyaletik Açından Ceza Yargılaması Hukuku*, Ankara: Işın Yayıncılık Ltd. Şti., 1996, s. 591-601.

²⁴ Doğan Soyaslan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2020, s. 622.

²⁵ Talas, *a.g.e.*, s. 163-164.

²⁶ Yenisey ve Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 979-981’de ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun -17 numaralı dipnotta metnine yer verilen- 1998/19 sayılı kararında da olağanüstü kanun yolunu tanımlanırken olağan olmayan kanun yolu olduğu belirtilmiştir.

tanınması, kesinleşmiş kararlara karşı da bu yola başvurulabilmesi ve -sanık lehine- süresiz olarak da itiraz yetkisinin kullanılabilmesi dolayısıyla itiraz yetkisinin “olağanüstü bir kanun yolu” olduğu sonucuna ulaşmak isabetli olacaktır. Kaldı ki kanun koyucu da itiraz yetkisini, olağanüstü kanun yollarına ilişkin kısımda düzenlemiş olup yaklaşık bir asırlık uygulama ve doktrindeki yaygın görüş de bu yöndedir. Son olarak ifade etmek gerekir ki olağanüstü kanun yolu, olağan dışındaki kanun yolu olarak tanımlandığında ve herhangi bir özelliği mutlak ölçüt kabul edilmediğinde; kesinleşmemiş kararlara karşı da bu yola başvurulabilme imkanı doğmaktadır. Bu sayede, bozma kararlarına karşı da itiraz yetkisine başvurulması herhangi bir sorun yaratmayacak olup ayrıca bunun faydaları doğacaktır.

III. BAŞVURU

A. BAŞVURU YETKİSİ

Kanunda, itiraz yetkisinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına ait olduğundan söz edilmesine karşın (CMK m. 308/1); itiraz yetkisi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı teşkilatı içerisinde yer alan Cumhuriyet savcıları tarafından da kullanılabilirdiğinden, kanunun ifadesini başsavcılık makamı olarak anlamak gerekir. Kaldı ki Yargıtay Kanunu m. 28/3'te de *daire kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının karar düzeltme ve itiraz kanun yollarına başvurma yetkisi* olduğundan bahsedilmektedir.²⁷ Yine, yetkinin başsavcının şahsına verilmesinde haklı bir sebep olmadığı ve bu yetkinin başsavcılık makamına verildiğini kabul etmek gerektiği de vurgulanmıştır.²⁸ Tüm bunlarla beraber, başsavcının açık bir yetki devri olmaksızın, savcıların bu kanun yoluna başvuramayacağı; başsavcı vekillerinin ise açık bir yetki devri olmasa dahi -başsavcıya vekalet ettikleri süreçte- doğrudan itiraz yetkisini kullanabileceği ifade edilmiştir. Nihayetinde, uygulamada; ilgili savcı, görüşünü bildiren bir rapor hazırlayıp bu raporu başsavcıya iletmekte ve müzakere gerçekleştirilmektedir. Müzakere sonucunda ise başsavcı, itiraz yetkisinin kullanılması yönünde görüş bildirdiği takdirde, ilgili savcı tarafından, itirazname düzenlenmekte ve başvuru gerçekleştirilmektedir.²⁹

Doktrinde, itiraz yetkisinin *sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına* tanındığı da ifade edilmiştir.³⁰

Kanunda, itiraz yetkisinin *re'sen veya istem üzerine* kullanılabilmesi belirtilmişse de istemde bulunabilecek kişiler sayılmamış olup genel olarak kanun yollarına başvurma hakkına sahip olan ilgililerin istemde bulunabileceği kabul edilmektedir.³¹ Bununla birlikte, itiraz yetkisine başvurulması, başsavcılığın hukuka ayrılık iddiasını öğrenip ikna olması esasına dayandığından; üçüncü kişilerin de -bir nevi- ihbarda bulunabileceğini kabul etmek gerekir. İtiraz yetkisine re'sen de başvurulabilmesi nedeniyle istemde bulunabilecek kişilerin tanımlanmasında pratik bir yarar bulunmamaktadır.³² Bu kapsamda, yerel mahkemeler ile bölge adliye

²⁷ Arslan, a.g.e., s. 132.

²⁸ Kunter ve Yenisey, a.g.e., s. 1196.

²⁹ Arslan, a.g.e., s. 133; Yılmaz, a.g.e., s. 122.

³⁰ Özbek vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 774.

³¹ Erdem ve Şentürk, *Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları*, s. 246.

³² Arslan, a.g.e., s. 134-135.

mahkemeleri yanında bulunan savcılıkların da resen veya ilgisinin -Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmek üzere- sunduğu istem üzerine, itiraz yetkisinin kullanılmasına yönelik istemde bulunabileceği belirtilmiştir.³³

İtiraz yetkisinin kullanılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının takdirine bırakıldığından ve ilgililerce istemde bulunulması, anılan takdir yetkisini harekete geçirmeye yönelik olduğundan; istemin reddedilmesi, Anayasal hakların ihlaline sebebiyet vermez.³⁴

Yargıtay ceza dairesi kararına karşı itiraz yetkisinin -sadece- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınması, silahların eşitliği ilkesine aykırılık olarak değerlendirilmişse³⁵ de istisnai bir denetim mekanizmasının -kamu yararı gereğince- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından harekete geçirilmesine izin verilmesini, silahların eşitliği ilkesine aykırılık olarak yorumlamak gerekir.³⁶ Bunun yanında, silahların eşitliği ilkesi gereğince, mutlak surette, tarafların Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz başvurusundan haberdar edilmesi ve taraflara görüşlerini bildirme imkanı sağlanması gerekir. Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kullanılan itiraz yetkisinin tarafsızlık ve silahların eşitliği ilkelerini ihlal etmediğini ancak kişilerin Yargıtay önündeki başarı şansını zedeleyen her türlü mütalaadan haberdar edilme hakkına sahip olduğunu belirtmiş; özellikle incelemenin duruşmasız olarak gerçekleştirilmesi karşısında, ilgili kişinin mütalaadan haber edilerek kendi görüşünü bildirmesine olanak sağlanmasının zorunlu olduğuna dikkat çekmiştir.³⁷ Bu noktada, “İncelemede İzlenecek Usul” alt başlığı altında -detaylıca- açıklanacak olmakla birlikte; AİHM uygulamasının aksine, lehe veya aleyhe yahut Yargıtay önündeki başarı şansını etkileyip etkilemediğine bakılmaksızın kişilerin her türlü mütalaadan haber edilmesi gerektiği kabul edilmelidir.

B. BAŞVURU SÜRESİ

Kanun koyucu, itiraz yetkisinin -ilamın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına verildiği tarihten itibaren- otuz gün içerisinde kullanılabileceğini düzenlemiş ve sanık lehine yapılan başvurular bakımından, bu sürenin aranmayacağını -ayrıca- belirtmiştir (CMK m. 308/1). İtiraz, sanığın hem lehine hem de aleyhine olan hususları içeriyorsa aleyhe hususlar yönünden, yine otuz günlük süreye tabi olunacağını kabul etmek gerekir.³⁸

Kanunda, açıkça, ilamın verilmesinden bahsedilmekte olup Cumhuriyet savcısının da hazır bulunduğu duruşmalı işlerde, kararın tefhim edilmesiyle süre başlamayacaktır.³⁹ Yargıtay

³³ Ünver ve Hakeri, *a.g.e.*, s. 834.

³⁴ AYM, Yusuf Özdemir Başvurusu, B. No: 2012/162, p. 22 (erişim: <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2012/162,06.03.2021>).

³⁵ Centel ve Zafer, *a.g.e.*, s. 938.

³⁶ Arslan, *a.g.e.*, s. 135; Talas, *a.g.e.*, s. 157.

³⁷ AİHM, Göç/Türkiye Davası, 09.11.2000, 36590/97, p. 35

³⁸ Öztürk vd., *a.g.e.*, s. 751.

³⁹ Arslan, *a.g.e.*, s. 139; Tahir Taner, *Ceza Muhakemesi Usulü*, İstanbul: Duygu Matbaası (İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 442 Hukuk Fakültesi Yayınları No.98), 1950, s. 406.

da sürenin *ilamın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verilmesiyle başlayacağını* vurgulamıştır.⁴⁰

İtiraz yetkisi, olağanüstü bir yol olup istisnai niteliğe haiz olduğundan; başvuru süresi içerisinde, itiraz isteminin (itiraz sebeplerinden farklı olarak itiraz edilen noktaların) açıkça gösterilmesi gerekir. Dolayısıyla, uygulamada süre tutum olarak tabir edilen, itiraz isteminin somut bir şekilde ortaya koyulmadığı, genel ve soyut nitelikteki başvurular; başvuru için öngörülen sürenin işlemesine engel olmaz.⁴¹ Yargıtay da 09.05.1956 tarih 1956/6 E. ve 1956/4 K. sayılı içtihatların birleştirilmesi kararıyla “*itiraz edilen noktaların açıkça ortaya konulmadığı, belirli bir itiraz içermeyen soyut başvuruların sürenin işlemesine engel olmayacağını*” belirtmiştir.⁴² Buna karşın; incelemenin sebeple bağlı olmaksızın gerçekleştirildiği dikkate alındığında, bağlayıcı bir hukuki değer taşımayan bir unsurun ön koşul olarak değerlendirilerek süre tutum istemi şeklindeki başvuruların kabul edilmemesinde isabet görülmediği de ifade edilmiştir.⁴³

İtiraz yetkisinin sanık lehine kullanılması, süreye tabi tutulmamış olup bunun için sanıklık statüsünün devam ediyor olması gerekir.⁴⁴ Bununla birlikte, ilk derece mahkemesi kararının onanmasıyla sanıklık statüsü son bulur ve hükümlülük başlar; dolayısıyla bu halde, itiraz yetkisi lehe (hükümlü lehine) de kullanılsa otuz günlük süreye tabidir.^{45, 46, 47}

⁴⁰ “*İncelenen dosyada; Özel Daire ilamının Yargıtay C. Başsavcılığına verildiği tarih olan 16.6.2005 tarihinde başlayan itiraz süresi, 16.7.2005 tarihinde sona ermiş...*” (Yargıtay CGK, 29.11.2005, 2005/10-158 E. ve 2005/153 K.).

⁴¹ Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 246; Erhan Günay, *Yargıtay Kararları Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Olağanüstü Kanun Yolları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 277.

⁴² Karar metni için bkz. Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 245, 887 numaralı dipnot.

⁴³ Arslan, *a.g.e.*, s. 136-137.

⁴⁴ Ünver ve Hakeri, *a.g.e.*, s. 834-835.

⁴⁵ Centel ve Zafer, *a.g.e.*, s. 939; Süheyl Donay, *Güncelleştirilmiş Ceza Yargılaması Hukuku*, İstanbul: Beta Yayınları, 2015, s. 447.

⁴⁶ “*Özel Daire ilamının 20.07.2006 tarihinde Yargıtay C. Başsavcılığına gönderildiği, aradan 5 aya yakın bir süre geçtikten sonra Yargıtay C. Başsavcılığınca 11.12.2006 tarihinde itiraz yasa yoluna başvurulduğu anlaşılmaktadır...*

5271 sayılı CMY'nin 'Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi' başlıklı 308. maddesinde ... itiraz süresi kural olarak 30 gün olmakla beraber ayrı bir hüküm de getirilmiş ve sanık lehine itirazlarda süre aranmayacağı kurala bağlanmıştır.

Sanık kavramı, CMY'nin 2. maddesinin, 1. fıkrasının, (b) bendinde, 'Kovuşturmanın başlamasından itibaren hükümün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişi' olarak tanımlanmıştır.

Somut olayda, lehine itiraz yasa yoluna başvuru yapan kişi, 'sanık' sıfatında bir kimse değildir. Hakkındaki ceza yargılamasının beraat hükmü ile sonlanması nedeniyle sanıklık sıfatı kalkmış, Anayasa ve 466 sayılı Yasa hükümleri gereğince, haksız tutuklanma nedeniyle tazminat isteyen, 'davacı' konumu gerçekleştirmiştir. Bu nedenle, 'sanık' sıfatını taşıyanlar için geçerli bulunan 'lehe itiraz yasa yoluna başvurulduğunda süre koşulu aranmayacağı' yönündeki usul kuralının bu sıfatı taşımayan haksız tutuklama tazminatı davacısı yönünden geçerli sayılabilmesi olanaklı değildir...

Çoğunluk görüşüne katılmayan Kurul Üyelerinden M.Tatar;

... maddede yer alan 'sanık' kelimesinin salt bu kelimeyle sınırlı olarak anlaşılmasının doğru olmayacağı ... usul hukukunda 'kıyas'ın da kullanılabileceğini gözeterek ve maddedeki 'sanık' kelimesini geniş ve amaçsal bir yoruma tabi tutarak; 'ceza yargılamasının herhangi bir aşamasında ceza ya da güvenlik önlemi tehdidi altında kalmış ilgili olarak anlamak olduğu kanısına varılmaktadır...' (Yargıtay CGK, 13.03.2007, 2006/8-329 E. ve 2007/66 K.).

⁴⁷ Benzer nitelikteki BAM Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi (CMK m. 308/A) bakımından, hüküm infaz edilmiş olsa dahi, sanık veya hükümlü lehine pratik bir sonuç doğurabilecek başvuruların süreye tabi olmaması

Doktrindeki yaygın görüş ve Yargıtay uygulamasının aksine, güncel bir sanıklık statüsü bulunmasa dahi ilgisinin lehine sonuç doğurabilecek başvuruların süreye tabi olmadığını kabul etmek gerekir. Bu kapsamda, sanığı; muhakemenin önceki aşamalarında sanık sıfatına sahip olmuş ve itiraz yetkisinin kullanılması üzerine, başlatılacak olan tali ceza davasında sanık sıfatını taşıyacak kimseyi de kapsayacak şekilde yorumlamak gerekir.⁴⁸ Zira, olağanüstü itiraz davası da ceza muhakemesi normlarına göre yürütülecek bir ceza davası olup sanığın (aleyhine ceza davası açılan kişinin) davadan soyutlanarak süjeliğini kaybetmesi düşünülemez. Bu halde, mahkûmiyet hükmünün onanmasıyla, hükümlü sıfatının kazanılacağı kabul edilmekle beraber, olağanüstü itiraz davasının açılmasıyla sanıklık sıfatı yeniden gündeme gelecektir (bu ifadeyi, safahatta geriye dönme olarak anlamamak gerekir; burada, sanık sıfatının var olduğu muhakeme evresine geri dönmekte, ilgilinin -sanığa tanınan- haklardan yararlanabilmesi için sanık deyimini geniş yorumlanmaktadır). Aksi bir kabulde; hem itiraz sebebi sayılabilecek kadar ciddi ve önemli bir aykırılığın düzeltilmesi imkanı kısıtlanarak bu kanun yolunun düzenlenmesinde amaç ihlal edilecek hem de kişisel özgürlükler lehine yorum yapılması ilkesi zedelenecektir.

C. BAŞVURU KONUSU

İtirazın konusu, ceza daireleri ile cezai nitelikteki icra ve iflas işlerine bakan hukuk dairelerinin -temyizden veya kanun yararına bozma istemi üzerine yaptıkları inceleme sonucunda verdikleri karar olarak ifade edilmiştir.⁴⁹

Kanun'da, ceza dairelerinin kararlarının bahsedilmişse de bunun fonksiyonel anlamda ele alınması ve hukuk dairelerince verilen cezai hükümleri de kapsadığının kabul edilmesi gerekir. Gerçekten bu husus; Yargıtay tarafından -10.02.1937 tarih, 1937/50 E. ve 1937/5 K. sayılı İçtihatları Birleştirme Kararıyla- hüküm altına alındığı gibi icra mahkemesince verilen cezai hükümlerin CMK'da gösterilen yasa yollarına tabi olması (İİK m. 353/2), bu tür hükümlerin Ceza Genel Kurulunca incelemesine "*ilgili daire*" üyelerinin de katılması (YK m. 7/9) ve yine itiraz yetkisinden bahsedilirken -ceza dairesi yerine- ilgili daire ifadesinin kullanılması (YK m. 28/3) ile de anlaşılmaktadır.⁵⁰

İtiraz başvurusuna konu edilen karar, Yargıtay ceza dairesince (veya cezai bir konuda ilgili hukuk dairesince) verilmiş olmalıdır. Ceza Genel Kurulunun kararlarına karşı, itiraz

gerektiği ve dolayısıyla sanık deyiminin geniş yorumlanarak hükümlülük statüsünü de kapsayacağına ilişkin görüş için bkz. M. Sıddık Çinko, "Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi", *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 13 Sayı 141 (Yıl 2018), s. 100.

⁴⁸ CMK'nın 314. maddesinde de hakkındaki yargılama mahkumiyetten farklı bir hüküm ile sonlanan bir kimsenin -aleyhe olarak- yeniden yargılanması hali düzenlenirken bu kimsenin hükümden önceki sanıklık statüsünü gözletmiştir. Bu düzenleme; kanun koyucunun da bir kimsenin -CMK sistematigi içerisinde- sanık olarak anılması ve sanığa tanınan haklardan faydalanabilmesi için güncel bir sanıklık statüsünü esas almadığını, sanık kavramını geniş yorumladığını göstermektedir.

⁴⁹ Kunter ve Yenisey, *a.g.e.*, s. 1197.

⁵⁰ Karar metni için de bkz. Arslan, *a.g.e.*, s.123-124, 80 numaralı dipnot.

yetkisinin kullanılması mümkün olmadığı^{51 52} gibi temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen (veya verildiği anda kesin olan) ilk derece ve istinaf mahkemesi kararlarına karşı da bu yetkinin kullanılması söz konusu olamaz.⁵³ Ayrıca, Yargıtay ceza dairesinin esas mahkeme olarak verdiği karara karşı da itiraz yetkisi kullanılamaz; zira, bu tür bir karar, olağan bir başvuruyla Ceza Genel Kurulunun önüne getirilebilecektir.⁵⁴ Bunların yanında; ceza dairesince verilen kanun yararına bozma kararlarına karşı, itiraz yetkisine başvurulmasının mümkün olduğu kabul edilmektedir.⁵⁵

Ceza dairesinin görevsizlik kararına karşı, itiraz yetkisine başvurulması mümkün değildir.⁵⁶ Dairenin görevsizlik kararı, esasen iş bölümü ilişkisine dayanmakta olup bu husustaki uyumsuzluklar, Birinci Başkanlar Kurulu tarafından çözülecektir; aksi bir yaklaşım, CMK ve Yargıtay Kanunu'nun amacıyla örtüşmez.^{57, 58}

İtiraza konu edilen ceza dairesi kararı, sanık lehine veya aleyhine olabilir; zira, itiraz sebeplerinin de sanığın hem lehine hem aleyhine olabileceği kabul edilmiştir.⁵⁹ Buna karşın; doğrudan suç isnadıyla açılmamış olmakla beraber (sanığın taraf olmadığı veya başka deyişle sanığın yargılanmasını konu edinmemekle beraber) ceza mahkemelerinde görülen davalara (örneğin; malen sorumlunun el konulan eşyanın iadesi istemi) ilişkin kararlara karşı, itiraz yetkisine başvurulamayacağı ifade edilmiştir.⁶⁰ Bu görüşe katılmak mümkün görünmemektedir. Zira, kanun koyucu, CMK m. 308/1'de, *Yargıtay ceza dairelerinden birinin kararına karşı* itiraz yetkisine başvurulabileceğini düzenlemiş ancak ceza dairelerinin hangi kararlarına karşı itiraz edilebileceğine dair herhangi bir sınırlandırma öngörmemiştir. Olağanüstü itiraz yetkisinin içtihat birliğini sağlama ve er ya da geç hukuk dünyasındaki bir aykırılığı ortadan kaldırma amaçları da gözetildiğinde; kanunda öngörülmemeyen bir şekilde, başvuru konusu yönünden bir sınırlandırmanın kabul edilmesi isabetli değildir. Bununla birlikte, yalnız sanık (ve hükümlü) lehine yapılan başvurularda süre aranmayacağı, açıkça ve istisna olarak düzenlendiğinden; suç şüphesi altında bulunmamış ilgililer hakkında yapılacak başvuruların -lehe olup olmadığına bakılmaksızın- otuz günlük süreye tabi olduğunu kabul etmek gerekir.

Doktrinde, ceza dairesinin ara kararlarına karşı, itiraz yetkisine başvurulamayacağı ifade edilmiştir.⁶¹ Benzer şekilde, Yargıtay da ceza dairesinin -bozma kararıyla birlikte- verdiği tutukluluğun devamına ilişkin kararlara karşı, olağan itiraz kanun yoluna başvurulabileceğinden,

⁵¹ Özbek vd., *a.g.e.*, s. 773.

⁵² "Yargıtay Ceza Genel Kurulunun kararına karşı 5271 sayılı CMK'nun 308. maddesi uyarınca itiraz kanun yoluna başvurulamayacağından..." (Yargıtay CGK, 19.01.2016, 2015/911 E. ve 2016/1 K.).

⁵³ Şahin ve Göktürk, *a.g.e.*, s. 307.

⁵⁴ Kunter ve Yenisey, *a.g.e.*, s. 1197.

⁵⁵ Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 243; Arslan, *a.g.e.*, s. 125.

⁵⁶ Şahin ve Göktürk, *a.g.e.*, s. 312; Centel ve Zafer, *a.g.e.*, s. 938.

⁵⁷ Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 243.

⁵⁸ "...Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının; Özel Dairece verilen görevsizlik kararına karşı 5271 sayılı Yasa'nın 308. maddesindeki yetkiye dayanarak 'olağanüstü itiraz yasa yolu'na başvurma yetkisi bulunmamaktadır..." (Yargıtay CGK, 20.02.2007, 2007/1-38 E. ve 2007/44 K.).

⁵⁹ Toroslu ve Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 378.

⁶⁰ Arslan, *a.g.e.*, s. 125.

⁶¹ Arslan, *a.g.e.*, s. 125.

olağanüstü itiraz yetkisinin kullanılamayacağını kabul etmektedir.⁶² Gerçekten de kanun koyucu, itiraz yetkisine başvuru süresinin *ilamın verilmesiyle* başlayacağını düzenleyerek yalnızca uyumsuzluğu sonlandıran türden bir karara (ilama) karşı itiraz edilebileceğine; başka ifadeyle ara kararlara karşı itiraz edilmesinin mümkün olmadığına işaret etmiştir.

Olağanüstü itirazın konusuna ilişkin en derin tartışma ise bozma kararlarına karşı, itiraz yetkisine başvurulmasının mümkün olup olmadığı noktasındadır.

Bir görüşe göre, itiraz yetkisinin tanınmasındaki amaç, uygulama birliği ve somut olay adaletinin sağlanması olup ayrıca, kanunda aksine bir hüküm bulunmadığından, bozma kararına karşı da itiraz yetkisine başvurulabileceği kabul edilmelidir.⁶³ Kaldı ki direnme üzerine de uyumsuzluğun Ceza Genel Kurulu önüne gelebileceğine ilişkin savunmalar, Ceza Genel Kurulu tarafından yapılacak incelemenin geciktirilmesi için yeterli gerekçeleri barındırmamaktadır.⁶⁴ Yargıtay uygulaması da *-kanun koyucunun başvuruya konu olabilecek kararları sınırlandırdığı ve bu yetkiyle ulaşılmak istenen hedefin hukuka aykırılıkların düzeltilmesi olduğundan bahisle-* bozma kararlarına karşı, itiraz yetkisine başvurulabileceği yönündedir.⁶⁵ Yine, Anayasa Mahkemesi; bozma kararına karşı, itiraz yetkisine başvurulabildiğini kabul etmekte ve bu halde, onama kararına karşı başvuru itirazdan farklı olarak, suç isnadı altında bulunan kişi sıfatının devam ettiğini vurgulamaktadır.⁶⁶

Bir diğer görüş ise -uygulamanın aksine ve doktrinde çoğunlukla kabul edildiği üzere- bozma kararına karşı, itiraz yetkisine başvurulamaması gerektiği yönündedir.⁶⁷ Kanun koyucu “ceza dairesi kararları” hakkında, itiraz yetkisine başvurulabileceğini ifade etmişse de bunun “onanarak kesinleşen ceza dairesi kararları” şeklinde yorumlanması gerekir. Olağan ve olağanüstü kanun yolu ayırımında, başvuruya konu olan kararın kesinleşmiş olup olmadığı esas alındığında; olağanüstü bir kanun yolu olarak nitelendirilen itiraz yetkisine -ancak ve ancak- kesinleşmiş kararlara karşı başvurulabileceğinden, kesin niteliğe haiz olmayan bozma kararlarına

⁶² “... Özel Dairenin tutukluluğun devamına ilişkin kararlarına karşı, ancak 5271 sayılı CYY'nın 104/2 ve 267. maddeleri uyarınca sanık veya müdafî tarafından olağan bir yasa yolu olan itiraz yoluna başvurulması olanaklı olup ... anılan karara karşı 5271 sayılı CYY'nın 308. maddesi uyarınca olağanüstü itiraz yasa yoluna başvurulamayacağından...” (Yargıtay CGK, 29.03.2011, 2011/3-49 E. ve 2011/28 K.).

⁶³ Ünver ve Hakeri, *a.g.e.*, s. 835; Talas, *a.g.e.*, s. 167; Yılmaz, *a.g.e.*, s. 122 (Yazar bozma halinde karar kesinleşmemiş olsa da bu yola yine ancak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının tek yanlı iradesiyle başvurulabildiğinden, olağanüstülüğüne halel gelmeksizin bozmaya karşı da gidilebileceğini ifade etmiştir).

⁶⁴ Talas, *a.g.e.*, s. 167.

⁶⁵ “Yargıtay Başsavcısının itirazı yasa yolunun; Başsavcının hukuka aykırı gördüğü Özel Daire kararlarının Ceza Genel Kurulu tarafından giderilmesini istemek ve bu yolla içtihat birliğini sağlamak işlevini gördüğü, ayrıca kamuoyunun tatminine yönelik bir yönünün de bulunduğu, belirtilen yararların sadece kesinleşen kararlar için kabul edilip, bozma kararları için kabul edilmemesinin isabetli olmadığı, nitekim geçmiş yıllarda Özel Dairelerce bozulmuş olan çok sayıda dosyanın bu yolla Ceza Genel Kuruluna getirildiği ve kararlardaki hukuka aykırılıkların giderildiği...”

... 5271 sayılı CYY'nın 308. maddesindeki yetkiyi, yorum yoluyla daraltmaya olanak bulunmadığından Yargıtay Özel Dairelerinin bozma kararlarına karşı da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından itiraz yoluna gidilebileceği ... kabul edilmekle...” (Yargıtay CGK, 10.04.2007, 2007/3-63 E. ve 87 K.; benzer Yargıtay CGK, 29.03.2011, 2011/3-49 E. ve 2011/28 K.).

⁶⁶ AYM, Hacı Karabulut Başvurusu, B. No: 2017/14871, p. 23-24, erişim: <https://kararlarbilgibankasi.ana-yasa.gov.tr/BB/2017/14871>, 06.03.2021.

⁶⁷ Kunter ve Yenisey, *a.g.e.*, s. 1197.

başvurulamayacaktır. Kaldı ki bozma sonrasında, direnme üzerine; uyuşmazlık, Ceza Genel Kurulunun önüne geleceğinden; içtihat birliği ve somut olaydaki hukuka aykırılıkların giderilmesi -yine- sağlanabilecektir.⁶⁸ Aksi bir yaklaşım, Ceza Genel Kurulunca, ceza dairesi ile esas mahkeme arasındaki uyuşmazlıkların çözülmesi değil, ceza dairesi ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı arasında arabuluculuk yapılması sonucunu doğuracaktır.⁶⁹ Bunlara ek olarak bozma kararına karşı da itiraz yetkisine başvurulabileceğinin kabul edilmesi, Ceza Genel Kurulunun iş yükünü artıracaktır.⁷⁰

Başkaca bir grup yazar ise usul ekonomisi ve içtihat birliğinin sağlanması ile hukuka aykırılıkların denetlenmesi bakımından, bozma kararlarına karşı da itiraz yetkisine başvurulabilmesinde fayda olduğunu belirtmekle beraber; kanuni düzenleme dikkate alındığında, bunun mümkün olmadığını savunmakta ve kanunun değiştirilmesiyle mevcut uygulamaya hukuki dayanak kazandırılması gerektiğini ifade etmektedir. Yazarlar, mevcut kanuni düzenlemelerin -bozma kararlarına karşı da itiraz yetkisine başvurulmasına- imkan tanımadığı görüşünü; itiraz yetkisinin olağanüstü kanun yolları arasında düzenlenmesi ve olağanüstü nitelikteki kanun yollarına ancak kesinleşmiş kararlara karşı başvurulabilmesine dayandırmaktadır.^{71, 72}

Sonuç olarak bozma kararlarına karşı da itiraz yetkisine başvurulabileceğini kabul etmek isabetli olacaktır. Zira, yukarıda da açıklandığı gibi olağanüstü kanun yolunun tespitinde -kesinleşmenin değil- olağan bir kanun yolu olmamanın (olağan kanun yollarına ilişkin temel ve ortak özellikleri tam anlamıyla taşımamanın) esas alınmasıyla *itiraz yetkisinin kesinleşmemiş kararlara karşı da başvurulabilen bir olağanüstü kanun yolu* olduğunu kabul etmek gerekir. Bu halde, içtihat birliği ve hukuka aykırılıkların düzeltilmesi sağlanabilecektir. Her ne kadar bozma sonrasında, direnme kararı verilmesiyle uyuşmazlığın Ceza Genel Kuruluna getirilebileceği ifade edilmişse de direnme kararının beklenmesiyle usul ekonomisi ve makul sürede yargılama ilkelerinin ihlali doğabilecektir. Kaldı ki bozma sonrasında, direnme kararı verilmesi yalnızca bir ihtimal olup aksi bir ihtimalde (bozmaya uyulması halinde), daire kararındaki hukuka aykırılık iddiasının -Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından- incelenmesi gecikebilir veya bunun için hiç imkan doğmayabilir. Yine, bu kabulde, Ceza Genel Kurulunun esas mahkeme iradesinin önüne geçerek onun bağımsızlığını ihlal ettiği düşünülemez; zira, esas mahkemenin serbestçe takdir ettiği ve vicdani kanaatini yansıtan bir hüküm ve hükmün gerekçesi (kısaca esas mahkemenin görüşü) mevcuttur. Son olarak ifade etmek gerekir ki bozma kararına karşı da bu yetkiye başvurulabileceğinin kabul edilmesiyle Ceza Genel Kurulunun iş yükünün artacağına ilişkin eleştiriler gerçekte uyumlu değildir.⁷³

⁶⁸ Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, s. 925-926; Donay, *Güncelleştirilmiş Ceza Yargılaması Hukuku*, s. 446; Hakan Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Savaş Yayınevi, 2016, s. 649.

⁶⁹ Şahin ve Göktürk, a.g.e., s. 311-312; Erdem ve Şentürk, a.g.e., s. 244; Salih Kocalar ve Yunus Biçen, *Kanun Yolları*, Ankara: Bilge Yayınevi, 2021, s. 290.

⁷⁰ Öztürk vd., a.g.e., s. 751.

⁷¹ Ayrıca, mevcut uygulama ile Ceza Genel Kurulunun olağan süreç devam ederken esas mahkeme iradesinin önüne geçtiği ve bu durumda, mahkeme bağımsızlığının ihlal edildiği yönünde de bir eleştiri ileri sürülmüştür. bkz. Arslan, a.g.e., s. 127-128.

⁷² Centel ve Zafer, a.g.e., s. 937-938; Arslan, a.g.e., s. 127-128.

⁷³ Anılan hususa ilişkin istatistikler için bkz. 9 numaralı dipnot.

D. BAŞVURU NEDENLERİ

İtiraz yetkisine başvurulmasına ilişkin olarak özel nedenler öngörülmemiş olup başvurunun -genel anlamda- kararın hukuka aykırı olması nedenine dayandığı kabul edilmelidir.⁷⁴ Genel anlamda hukuka aykırılık, bir maddi hukuk veya muhakeme hukuku normunun uygulanmaması yahut yanlış uygulanmasıdır.^{75, 76} Ayrıca, maddi soruna (sübut sorununa) ilişkin aykırılıkların da itiraz sebebi yapılabileceği kabul edilmektedir.⁷⁷ Yargıtay uygulamasının da bu yönde olduğunu belirtmek gerekir.⁷⁸

Doktrindeki yaygın görüş ve Yargıtay uygulaması, itiraz yetkisinin istisnai bir yol olması dolayısıyla sonuca etki etmeyen ve eleştiri niteliğindeki aykırılıkların itiraz sebebi sayılmayacağı yönündedir.^{79, 80} Bununla birlikte, temyiz isteminde ileri sürülen iddiaların cevapsız bırakılması halinde, bu durumun itiraz için geçerli bir sebep olduğu kabul edilmelidir.⁸¹ Ayrıca, itiraz sebeplerinin sonuca etki etmeyeceğinden bahisle itirazın -ön incelemede- usulden reddilmesinde isabet olmadığı; itirazın esastan incelenmesi gerektiği ve bu incelemeden sonra, uygun bulunmayan itiraz nedenlerinin reddedilmesi gerektiği de savunulmuştur.⁸²

Sanık aleyhine temyiz kanun yoluna başvurulmadığı hallerde, itiraz yetkisine de sanık aleyhine sonuç doğuracak sebeplerle başvurulamamalıdır; aksi halde, aleyhe bozma yasağı dolanılmış olur.⁸³

Doktrinde, itiraz yetkisine -yalnızca- sanık lehine olarak başvurulabilmesi gerektiği de ifade edilmiştir.⁸⁴ Bu görüşün itiraz yetkisinin amacıyla örtüşmediğini belirtmek gerekir. Zira, itiraz yetkisi, öncelikli olarak sanık aleyhine doğan sonuçların ortadan kaldırılması için değil; hukuk dünyasındaki aykırılığın giderilmesi amacına dayanır. Elbette ki itiraz yetkisinin

⁷⁴ Kunter ve Yenisey, *a.g.e.*, s. 1197-1198.

⁷⁵ Öztürk vd., *a.g.e.*, s. 749; Özbek vd., *a.g.e.*, s. 774.

⁷⁶ Madde gerekçesinde de itirazın “*daire kararında gerek maddi ve gerek usul hukukuna aykırı olduğu saptanan hususlara yönelik*” olabileceğine yer verilmiştir. Bkz. Cumhuriyet Şahin, *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005, s. 905.

⁷⁷ Arslan, *a.g.e.*, s. 130; aksi görüş için bkz. Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 244-245; Özen, *a.g.e.*, s. 927.

⁷⁸ Bkz. 124 numaralı dipnot.

⁷⁹ Öztürk vd., *a.g.e.*, s. 749; Özbek vd., *a.g.e.*, s. 774.

⁸⁰ “... *Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca itiraz kanun yoluna başvurulabilmesi için hukuka aykırılık halinin ciddi boyutlara ulaşması gerektiği, sonuca etkili olmayan kanuna aykırılıkların bu yöntemle denetlenmesinin, itirazın amaç ve kapsamıyla bağdaşmayacağı söylenebilecektir.*” (Yargıtay CGK, 24.05.2016, 2014/593 E. ve 2016/269 K.).

⁸¹ Yenisey ve Nuhoglu, *a.g.e.*, s. 982; anılan durumlarda, karar düzeltme yoluna başvurulabileceğinden bahisle ileri sürülen aksi görüş için bkz. Kunter ve Yenisey, *a.g.e.*, s. 1197-1198. CMK’da karar düzeltme kurumuna -ayrıca- yer verilmemiş ve bu kurum, itiraz yetkisi kapsamında düzenlenmiş olup ceza dairesinin karar verdikten sonra, cevapsız kalan iddiaları cevaplayarak kararı genişletme imkanı bulunmadığı ile tüm iddia ve taleplerin gerekeçli olarak karşılanmasının adil yargılama gereği olduğu dikkate alındığında; anılan halin de itiraz sebebi sayılabileceğini kabul etmek isabetli olacaktır.

⁸² Talas, *a.g.e.*, s. 171-172.

⁸³ Şahin ve Göktürk, *a.g.e.*, s. 307, 475 numaralı dipnot; Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 246; Soyaslan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 625.

⁸⁴ Öztekin Tosun, *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri Muhakemenin Yürüyüşü*, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası Koll. Şti. (İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 1815 Hukuk Fakültesi Yayınları No.405), 1973, s. 236; Kunter ve Yenisey, *a.g.e.*, s. 1197 (Yazarlar, önceki basımlarda savundukları aksi görüşü değiştirerek anılan sonuca ulaştıklarını belirtmiştir); aksi görüş için bkz. Özen, *a.g.e.*, s. 934.

kullanılması, aleyhe bozma yasağının dolanılmasına imkan yaratmamalıdır; ancak bu sınır aşılmadıkça *-sanığın lehine veya aleyhine olup olmadığına bakılmaksızın-* hukuka aykırılıkların düzeltilmesine imkan tanındığı kabul edilmelidir. Kaldı ki kanun koyucu da başvuruyu otuz günlük süreye bağladıktan sonra, sanık lehine olan başvuruların süreye tabi olmadığını belirterek sanık aleyhine de itiraz yetkisine başvurulabileceğini kabul etmiştir.

Ceza dairesi, tebliğnameye uygun olarak karar vermişse itiraz yetkisine başvurma imkanının ortadan kalkacağı ifade edilmiştir.⁸⁵ Buna ek olarak tebliğname ile bozma isteminde bulunan ve ceza dairesince bozma kararı verilen ancak istem ile karar gerekçelerinin uyuşmadığı hallerde, itiraz yetkisine başvurulabileceği de ileri sürülmüştür.⁸⁶ Buna karşın, kararın tebliğname ile uyumlu olup olmadığına bakılmaksızın ve hatta -daha önce- tebliğnamede gösterilmemiş nedenlerle dahi itiraz yetkisine başvurulabileceğini;⁸⁷ ayrıca, bu yetkinin farklı gerekçelerle birçok kez kullanılmasında da bir sakınca olmadığını kabul etmek gerekir.⁸⁸ Gerçekten de bu yetkinin hukuka aykırılıkların düzeltilmesi amacıyla tanındığı dikkate alındığında, yasal süre aşılmadıkça hukuka aykırılığın ne zaman fark edildiği ve ileri sürüldüğünün bir önemi olmadığını kabul etmek yerinde olacaktır.

İtiraz yetkisine başvurulması sırasında, istemin (nokta veya itiraz edilen hususlar olarak da anılmaktadır) açıkça ortaya konulması; davasız yargılama olmaz ilkesinin doğal bir sonucudur. Bu kapsamda, başvurunun -en azından- kişi ve fiil yönünden sınırlandırılması gerekir. Yine, doktrin ve uygulamadaki genel kabul, itiraz nedenlerinin (sebepler, gerekçe veya aykırılık iddiasının hukuki ve fiili dayanakları olarak da ifade edilen nedenlerin) de başvuruda açıkça gösterilmesi gerektiği yönündedir.^{89 90} Buna karşın; inceleme bakımından, bağlayıcı bir hukuki değere sahip olmayan itiraz sebeplerinin başvuruda gösterilmesinin ön şart olarak kabul edilmesi eleştirilmiştir.⁹¹ Nihayetinde, incelemenin kapsamına dair tartışmalar -ilerleyen bölümlerde- ele alınmış olmakla beraber; bu aşamada, itiraz yetkisinin olağanüstü ve istisnai niteliği göz önüne alındığında, belirli bir ciddiyette ve somutlaştırılmış iddialarla itiraz yetkisine başvurulabilmesinin sağlanabilmesi (başka deyişle keyfiyeten başvurulmasının önlenmesi) adına, itiraz sebeplerinin -başvuruda- gösterilmesi gerektiğine ilişkin yaklaşımın isabetli görüldüğü söylenebilir.

⁸⁵ Kunter ve Yenisey, *a.g.e.*, s. 1197-1198; Özen, *a.g.e.*, s. 928; Kocalar ve Biçen, *Kanun Yolları*, 2021, s. 291.

⁸⁶ Özen, *a.g.e.*, s. 931.

⁸⁷ Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 250; Arslan, *a.g.e.*, s. 126; Soyaslan, *a.g.e.*, s. 624; Yılmaz, *a.g.e.*, s. 124.

⁸⁸ Ramazan Keklik "Ceza Yargılamasına İlişkin Temyiz Yasa Yolunda Yargıtay Kararı Üzerine Yapılacak İşlemlerin Kronolojik İncelemesi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Sayı 6 (Yıl 2015), s. 191; Yılmaz, *a.g.e.*, s. 123.

⁸⁹ Şahin ve Göktürk, *a.g.e.*, s. 308; Öztürk vd., *a.g.e.*, s. 751; Kunter ve Yenisey, *a.g.e.*, s. 1198; Toroslu ve Feyzi-oğlu, *a.g.e.*, s. 378; itirazın lehe mi aleyhe mi olduğunun tespiti bakımından, itiraz nedenlerinin gösterilmesi gerektiğine ilişkin görüş için bkz. Günay, *Yargıtay Kararları Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Olağanüstü Kanun Yolları*, s. 282.

⁹⁰ Madde gerekçesinde de "itiraz nedenlerinin açık ve gerekçeleriyle yazılı olarak bildirilmesi gerektiği" belirtilmiştir. bkz. Şahin, *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi*, s. 905.

⁹¹ Arslan, *a.g.e.*, s. 137.

E. BAŞVURU USULÜ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisine başvurulması, dava dilekçesi niteliğindeki *itiraznamenin* ilgili mercie sunulmasıyla gerçekleşir.⁹²

Başvuru, kararına itiraz edilen ceza dairesine yapılıdır (CMK m. 308/2). Ceza dairesi, itirazı mümkün olan en kısa sürede inceler ve yerinde görürse kararını düzeltir, yerinde görmez ise dosyayı Ceza Genel Kuruluna gönderir (CMK m.308/2).^{93, 94} Birden çok nedenle itiraz yetkisine başvurulmuş ise ceza dairesi, yerinde gördüğü sebeplerle kararını düzeltebilir; bunun yanında, yerinde görülmeyen sebepler yönünden, dosyanın Ceza Genel Kuruluna gönderilmesi gerekir. Ceza dairesi, itiraz üzerine, kararını düzeltirse Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının yeniden itiraz yetkisine başvurması mümkün değildir.⁹⁵ Düzeltme kararına rağmen, tüm itiraz sebeplerinin karşılanmamış olabileceği düşünüldüğünde; doğrudan Ceza Genel Kuruluna başvurma imkanının bulunmaması, kanun yolu merciiine erişimi engellediğinden eleştirilmiştir.⁹⁶

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının -sanık lehine- yaptığı itiraz başvurusunu, sanığın rızası olmaksızın, geri alıp alamayacağı hususunda, fikir birliği bulunmamaktadır. Bir grup yazar, CMK m. 266/1'de düzenlenen hükmün genel nitelikte olduğu ve tüm kanun yolları bakımından uygulanabileceğinden bahisle, sanık lehine olan başvuruların -sanığın rızası olmaksızın- geri alınmayacağını savunmaktadır.⁹⁷ Diğer bir grup yazar ise genel nitelikteki hükmün *kural olarak kanun yoluna başvurma hakkına sahip olan sanığın, kendi lehine, C. savcısı tarafından yapılan başvuruya güvenerek ayrıca bir başvuru yapmamış olabileceği ve bu halde, başvuruya sağlanan faydanın korunması gerektiği* düşüncesine dayandığı; ancak, itiraz yetkisinin -yalnızca- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanındığı ve bu yetkinin kullanılması veya kullanılmaması konusunda tam bir takdir hakkını kapsadığından bahisle, sanığın başvurma hakkı olmayan bir kanun yolu başvurusundan vazgeçilirken de rızasının alınmasına gerek olmadığı görüşünü ileri sürmüştür.⁹⁸ Yargıtay uygulaması da itiraz başvurusunun -sanığın rızası alınmaksızın- geri alınabileceği yönündedir.⁹⁹

Yargıtay uygulamasının aksine, birinci grup yazarların görüşünde isabet olduğunu kabul etmek gerekir. Bununla beraber, yazarların -genel nitelikteki CMK m. 266/1 hükmünün uygulanabileceğine ilişkin- gerekçesine katılmak zordur. Zira, itiraz yetkisi, olağanüstü ve istisnai bir nitelik taşımakta olup açıkça izin verilmediği takdirde, genel nitelikteki hükümlerin

⁹² Kunter ve Yenisey, *a.g.e.*, s. 1198; Toroslu ve Feyzioğlu, *a.g.e.*, s. 378.

⁹³ Ceza dairesi, itirazı yerinde görmeyip Ceza Genel Kuruluna gönderdiği takdirde; bu hususta, ayrıca bir karar vermesine gerek yoktur. Bkz. Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 251.

⁹⁴ İnceleme için açık bir süre belirtilmemiş olması, adil yargılama ve hukuk devleti ilkelerine aykırılık olarak değerlendirilmiştir. Bkz. Ünver ve Hakeri, *a.g.e.*, s. 836.

⁹⁵ Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 251.

⁹⁶ Gökçen vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 711; Öztürk vd., *a.g.e.*, s. 752.

⁹⁷ Centel ve Zafer, *a.g.e.*, s. 940; Öztürk vd., *a.g.e.*, s. 749; Talas, *a.g.e.*, s. 165.

⁹⁸ Yenisey ve Nuhoğlu, *a.g.e.*, s. 982; Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 247; özellikle itiraz karara bağlanmadan önce, benzer nitelikteki sorunlara çözüm getiren başkaca bir karar verilmiş olması halinde, sanık lehine yapılan itirazın geri alınabileceği görüşü için bkz. Şahin ve Göktürk, *a.g.e.*, s. 308-309.

⁹⁹ "... Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kanunen tek başına kullanmaya yetkili kıldığı bu olağanüstü kanun yolundan vazgeçmesi noktasında ister aleyhe, isterse lehe itiraz olsun herhangi bir tarafın onayına gerek olmaksızın vazgeçebileceğinin kabulü gerekmektedir..." (Yargıtay CGK, 01.10.2013, 2013/7-314 E. ve 2013/394 K.).

uygulanabilirliği kabul edilemez.¹⁰⁰ Şu gerekçe daha yerinde olacaktır: İtiraz yetkisiyle sağlanan denetim yolunda, deyim yerindeyse sanığın özneliği göz ardı edilmekte ve sanık ceza muhakkemesinin nesnesi haline getirilmektedir. Savunma haklarının oldukça sınırlandırıldığı bu yolda, sanığa -en azından- kendisi lehine ileri sürülen hukuki görüşün değerlendirilmesini isteme ve rızası olmaksızın -kendisi lehine yapılan başvurudan- vazgeçilebilmesini engelleme imkanı tanınmalıdır. Bu noktada, kanun koyucunun genel nitelikteki hükmü düzenlerken sahip olduğu iradeye dayanılarak sanık aleyhine bir uygulama geliştirilmesi de kabul edilemez; kanunlar yürürlüğe girdikten sonra objektif bir değere haiz olduğundan, kanun koyucunun iradesine mutlak bir sonuç bağlanamaz. Açıklanan sebeple sanık lehine başvuru olan olağanüstü itirazdan, sanığın rızası bulunmaksızın vazgeçilemeyeceğine ilişkin kanuni bir düzenleme yapılmasında fayda olacaktır. Ayrıca, kanun yolu denetimlerinin nihai amacı, hukuka aykırılık teşkil eden mahkeme kararlarının düzeltilmesi olup bu kapsamda, bir mahkeme kararının hukuka aykırı olduğuna yönelik bir iddia varsa bu iddianın incelenerek karara bağlanmasındaki fayda ihmal edilmemelidir. Son olarak ifade etmek gerekir ki hukuk devleti ilkesinin temel unsuru “*keyfiliğin önüne geçilmesidir*”. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, itiraz sürecini başlatırken -hukuk sınırları içerisinde- tam bir takdir yetkisine sahip olsa da bu sürecin -sanığın aleyhine sonuç doğuracak şekilde- sonlandırılmasında, sanığın rızasının alınması -belirli bir ölçüde- denetim mekanizması oluşturacak ve bu surette, keyfiliğin önüne geçilebilecektir.

F. BAŞVURUNUN ETKİLERİ

Ceza dairesi, itirazı yerinde görmediği takdirde, başvuruyu -zorunlu olarak- Ceza Genel Kurulana göndereceğinden; aktarma etkisinin varlığı kabul edilmelidir.¹⁰¹

İtiraz yetkisine başvurulmasının hükmün infazına etkisi ise doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre; itiraz yetkisine başvurulması halinde, karar kesinleşmiş olup hükmün kesinleşmesiyle infazın başlayacağı ve infazın hangi şartlarda ertelenebileceği de -kanunda- düzenlenmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itiraz yetkisine başvurulması, infazın ertelenmesi sebeplerinden olmayıp bu halde, hükmün infazına engel olmaz.¹⁰² Buna karşın, merciin infazın durdurulmasına karar verebileceği ifade edilmişse de¹⁰³ kesinleşen bir hükmün infazı -kanunda açıkça izin verilmedikçe- bir mahkeme tarafından dahi ertelenemez.¹⁰⁴

Diğer bir görüş ise itiraz yetkisine başvurulabilmesi için öngörülen otuz günlük süre boyunca, infazın -mahkeme kararına dahi ihtiyaç duyulmaksızın- erteleneceği yönündedir.¹⁰⁵

¹⁰⁰ İstisnai nitelikteki itiraz yetkisinin geniş yorumlanmaması gerektiğine ilişkin görüş için bkz. Nurullah Kunter, “Olağanüstü İtirazda Yargılama ile İlgili Sorunlar”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt 9 Sayı 4 (Yıl 1983), s. 591.

¹⁰¹ Özbek vd., *a.g.e.*, s. 775.

¹⁰² Şahin ve Göktürk, *a.g.e.*, s. 309; Centel ve Zafer, *a.g.e.*, s. 939; Özbek vd., *a.g.e.*, s. 775; Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 253; Arslan, *a.g.e.*, s. 143.

¹⁰³ Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 253.

¹⁰⁴ Arslan, *a.g.e.*, s. 143.

¹⁰⁵ Timur Demirbaş, *İnfaz Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 522; Kocalar ve Biçen, *Kanun Yolları*, 2021, s. 293; Günay, *a.g.e.*, s. 285; ayrıca, otuz günlük süre boyunca, kararın kesinleşmiş olduğu ancak sırf bu sürenin tanınmasıyla infazın durdurulmasına imkan tanındığı görüşü için bkz. Yenisey ve Nuhoglu, *a.g.e.*, s. 983.

İnfaz, hükmün kesinleşmesiyle başladığından ve hüküm, itiraz başvurusuna konu olan -ceza dairesince, temyizden incelenerek verilen- onama kararıyla kesinleşeceğinden; itiraz yetkisine başvurulmasının infaza etki etmesi düşünülemez.¹⁰⁶ Zira, kesinleşmiş bir mahkeme hükmünün infazı ancak kanuni şartlar dahilinde ertelenebilir. İnfazın ertelenebileceği hallerde açıkça gösterilmiş olup itiraz yetkisine başvurulması veya bu başvuru üzerine, merciince infazın ertelenmesine karar verilmesi; bu hallerden değildir.¹⁰⁷

Nihayetinde, ifade etmek gerekiyor ki hükmün infazına başlanabilmesi için Yargıtay ilamının esas mahkemeye gönderilmesi ve kesinleşme şerhinin düzenlenmesi gerekmektedir. Uygulamada, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınan otuz günlük süre içerisinde, anılan usul işletilemediğinden, infaz -fiilen- başlamamakta; başvurunun infaza etkisi ise teorik bir tartışmadan ibaret kalmaktadır.¹⁰⁸

Uygulamada, otuz günlük süre boyunca, infazın başlamadığı görülseyse de hem itiraz yetkisine -sanık lehine olarak- otuz günlük süre sonrasında da başvurulabiliyor olması hem -UYAP kullanım alanının sürekli genişlemesine bağlı olarak- ilerleyen dönemde otuz günlük süre beklenmeksizin temyiz ilamının derhal ve elektronik yolla esas mahkemesine gönderilmesi ihtimalinin varlığı hem de halihazırdaki uygulamanın dayandırılacağı yasal bir zemin yaratma amacı gözetildiğinde; itiraz yetkisine başvurulması halinin -başvurunun mahiyetine göre- infazı erteleyen veya durduran bir sebep olarak düzenlenmesi, önemli ve zorunlu bir ihtiyaçtır.¹⁰⁹ İnfazın ertelenmesi veya durdurulmasına ilişkin kararın verilmesi kapsamında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na yetki tanınması isabetli olacaktır. Zira, ceza dairesinin -halihazırda- itiraz yetkisine başvurulması üzerine, kendi kararını düzeltme yetkisi bulunduğu gözetildiğinde; kendi kararını düzeltmeyen dairesinin infazı durdurması da beklenemeyeceğinden, erteleme veya durdurmaya ilişkin yetkinin daireye tanınması önerilen düzenlemeyi işlevsiz kılacaktır.

IV. İNCELEME USULÜ VE KARAR

A. İNCELEME MERCİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz başvurusunu yerinde görmeyen ceza dairesi, itirazın incelemesi için dosyayı, Ceza Genel Kuruluna gönderir. Ceza Genel Kurulu, kararına itiraz edilen dairesinin de katılımıyla teşekkül eder. Kararına itiraz edilen daireye mensup

¹⁰⁶ Mahkûmiyet hükümlerinin kesinleşmedikçe infaz olunamayacağı düzenlenmiştir (CGTİHK m. 4). Ayrıca, temyiz inceleme merci kararının -bu merciin- onama kararı verdiği anda kesinleştiğine ilişkin görüş için bkz. Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, s. 924.

¹⁰⁷ CGTİHK'nın 16. ve 17. maddelerinde; sağlık, eğitim, ticaret, aile hayatı ve sosyal hayat gibi bir kısım sebeplerle infazın ertelenmesine olanak tanınmıştır. Yine, aynı Kanun'un 17/A. maddesinde, istinaf ve temyiz kararlarının -hakkındaki mahkûmiyet hükmü kesinleşen- diğer sanığa sirayet edebileceği hallerde, kesinleşen hüküm infazının ertelenmesi veya durdurulması olanağı bulunduğu bahsedilmektedir. Bunlarla birlikte; anılan Kanun hükümleri içerisinde, sanığın -bizzat- kendisi veya -sirayet yönünden düşünüldüğünde- diğer bir sanık hakkında itiraz yetkisine başvurulması, infazın ertelenmesi veya durdurulması sebebi olarak gösterilmemektedir.

¹⁰⁸ Arslan, a.g.e., s. 144; Mesut Bedri Eryılmaz, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012, s. 709; Yurtcan, *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi (CMK)*, s. 1180.

¹⁰⁹ Benzer bir düzenleme, yargılamanın yenilenmesi bakımından da -CMK m. 312'de- öngörülmüştür.

olanların da -Ceza Genel Kurulunda- görüş bildirme ve oy kullanma hakkı mevcuttur (Yargıtay Kanunu m. 7).^{110, 111}

Yargıtay Kanunu'nun 16. geçici maddesi uyarınca, 31.12.2022 tarihine kadar, Ceza Genel Kurulu -toplam yirmi üyeden oluşmakta olup- on beş üyenin toplanması ve -ikinci görüşme için- yalnızca sekiz üyenin oyuyla olağanüstü itirazı inceleme ve karara bağlama olanağına sahiptir. Bu ihtimal karşısında; itiraz yetkisine başvurulması üzerine, kolektif bir inceleme yürütülmesi ve içtihat birliğinin sağlanması işlevlerinin etkinliği -şüphesiz ki- azalmaktadır.

B. İNCELEMEDE İZLENECEK USUL

Ceza Genel Kurulu, itirazın kendisine gönderilmesi üzerine, bir ön inceleme yapar ve itiraz süresi geçmiş veya konu yönünden itiraz kapsamında olmayan başvuruları usulden reddeder.¹¹²

Olağanüstü itiraz yargılaması, duruşmasız olarak (dosya üzerinden) gerçekleştirilir.¹¹³ Kararına itiraz edilen ceza dairesi üyesi de yargılamaya katılır ve görüş bildirme ile oy kullanma hakkına sahiptir. Ceza Genel Kurulu, görüşmeleri gizli yürütür; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının görüşünü açıkladıktan sonra -Ceza Genel Kurulundan- ayrılması (Yargıtay Kanunu m. 7/5) da bu sebebe dayanır.¹¹⁴

İtiraz incelemesinde; Ceza Genel Kurulunun -ceza dairesi ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı arasında- hakem niteliğinde olduğu ve savunma makamında ceza dairesinin bulunduğu ifade edilmiştir.¹¹⁵ Bu yaklaşımda isabet görülmesi zordur; çünkü, bu yaklaşım, gerçek savunmanın -yani sanık ve müdafinin- yargılamadan soyutlanması, yargılamanın öznesi olmaktan çıkartılıp nesnesi konumuna getirilmesi sonucunu doğuracaktır. Oysa, olağanüstü ve istisnai niteliği bir kenara, itiraz incelemesi de muhakeme sürecinin bir parçasıdır; inceleme, ceza muhakemesinin temel ilkelerine bağlı kalınarak yürütülmelidir. Bu olağanüstü süreçte de adil yargılamanın egemen kılınması; sanığa (ve müdafine) bilgi verilmesi ve görüşlerini bildirme imkanı sağlanması elzemdir. Kaldı ki kararına itiraz edilen ceza dairesinin de yargılamaya katıldığı dikkate alındığında, savunma makamının da ceza dairesince işgal edildiğinin düşünülmesi; ceza dairesinin -bir nevi- kendisini yargıladığı yorumu yapılmasına neden olacak olup bu durum makul ve kabul edilebilir değildir.¹¹⁶

¹¹⁰ Toroslu ve Feyzioğlu, a.g.e., s. 378-379. Ayrıca, kararına itiraz edilen dairenin de itiraz incelemesine katılmasının objektifliği ihlal etmeyeceği görüşü için bkz. Meriç, a.g.e., s. 1124.

¹¹¹ Yargıtay Kanunu'nun 16. geçici maddesi uyarınca, 31.12.2022 tarihine kadar, Ceza Genel Kurulu; toplam yirmi üyeden oluşmakta olup on beş üyenin toplanması ve -ikinci görüşme için- yalnızca sekiz üyenin oyuyla olağanüstü itirazı inceleme ve karara bağlama olanağına sahiptir. Bu ihtimal karşısında; itiraz yetkisine başvurulması üzerine, kolektif bir inceleme yürütülmesi ve içtihat birliğinin sağlanması işlevlerinin etkinliği -şüphesiz ki- azalmaktadır.

¹¹² Şahin, *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi*, s. 905.

¹¹³ Şahin ve Göktürk, a.g.e., s. 309; Toroslu ve Feyzioğlu, a.g.e., s. 379.

¹¹⁴ Arslan, a.g.e., s. 148.

¹¹⁵ Kunter ve Yenisey, a.g.e., s. 1198.

¹¹⁶ Benzer eleştiri ve ilgili dairenin karara katılmamasına dair çözüm önerisi için bkz. Yurtcan, *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi (CMK)*, s. 1181.

İtirazın incelenmesi usulü bakımından, en önemli tartışma; inceleme süresince adil yargılama ilkesinin geçerli olup olmayacağı ve bu bağlamda, silahların eşitliği ile çelişme ilkeleri gereğince, sanığın bilgilendirilme ve dinlenilme haklarına sahip olup olmadığına ilişkindir. Elbette, yargılama duruşmasız olarak yürütüldüğünden; bu tartışma, itiraznamenin tebliği noktasında somutlaşmaktadır.

Doktrinde, tarafların doğrudan başvurma imkanı olmayan bir kanun yolu bakımından, taraf görüşlerinin alınmasına da gerek olmadığı belirtilmiştir.¹¹⁷ Bundan farklı ve nispeten adil yargılamanın gereklerine uygun olarak daha önce tartışılan ve yeni bir iddia veya açıklama getirmeyen görüşlerin ilgisine bildirilmesi gerekmediği; bu tip görüşlerin bildirilmemesi nedeniyle yapılan bireysel başvurular kapsamında, AYM'nin -başvuruyu anayasal ve kişisel değerden yoksun bularak- hak ihlali bulunmadığına karar verdiği de ifade edilmiştir.¹¹⁸

Anayasa Mahkemesi, bozma kararına karşı itiraz yetkisine başvurulması halinde, henüz kesinleşmiş bir hüküm bulunmadığından, suç isnadına dayanan yargılama sürecinin ve dolayısıyla sanıklık statüsünün devam ettiğini; buna bağlı olarak adil yargılamanın gereklerine uyulacağı ve daha önce tartışılmamış, sanığın merci nezdinde başarı şansını olumsuz etkileyen, yeni bir iddia veya açıklama içeren itiraznamenin ilgisine tebliğ edilmesi gerektiğini kabul etmiştir.¹¹⁹ Bu kabul, insan onuruna yaraşır bir yargılamanın gereklerine nispeten uygunsa da bunun ileriye taşınabilmesi ve tam bir uygunluk sağlanabilmesi bakımından, şu eleştirilerin yapılması gerekir:

- i. Onama kararlarına karşı itiraz yetkisine başvurulduğu hallerde, itiraz incelemesinin adil yargılama ilkesi çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekmediği değerlendirilmiş olup bu değerlendirme kabul edilemez. İtiraz incelemesi, yargılama merciince gerçekleştirilen bir yargılama faaliyetidir. Bu süreç, ceza muhakemesinin temel ilkeleri doğrultusunda yürütülür. Her ne kadar ilgili (hükümlü), bu aşamada, suç isnadı altındaki kişi olarak kabul edilemese de kendisi aleyhinde yürütülen yargılamanın adilane (insan onuruna yaraşır) bir şekilde gerçekleştirilmesini talep etme hakkına sahip olmalıdır.

¹¹⁷ Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 250; aksi görüş için bkz. Yılmaz, *a.g.e.*, s. 140-142.

¹¹⁸ Cumhur Şahin, "Anayasa Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Ceza Muhakemesinde Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkeleri", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan)*, Cilt 21 Özel Sayı (Yıl 2019), s. 3063.

¹¹⁹ "... Anayasa Mahkemesi daha önce adil yargılanmaya ilişkin hak ve yükümlülükler ile ilgili uyumsuzlukların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğunu belirterek hakkın kapsamını bu konularla sınırlandırmıştır (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 23). Dolayısıyla Yargıtayın onama kararından sonra sanık, hakkında suç isnadı bulunan bir kimse statüsünden çıktığı için olağanüstü bir kanun yolu olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı sürecinin kural olarak Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında değerlendirilmemesi gerekmektedir.

... Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraznamesi başvuruca tebliğ edilmemiş, başvuruca bu itiraznameden bozma kararının kendisine tebliğiyle birlikte haberdar olmuştur. Başvurucunun çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkelerine aykırı bir uygulamaya maruz kaldığı açıktır. Ancak bu aykırılığın adil yargılanma hakkı bakımından bir ihlale yol açtığı söylenbilmesi için bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelediği değerlendirilmelidir. Bu sebeple itiraznamede dile getirilen görüşlerin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yargılama sürecinde daha önce dile getirilip getirilmediği, bir başka deyişle başvuruca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraznamede belirttiği görüşlerine daha önce vâkıf olup olmadığı, karşı beyanda bulunma imkânı elde edip edemediği önemlidir..." (AYM, Hacı Karabulut Başvurusu, B. No: 2017/14871, p.23, 24, 38)

(erişim: <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/14871>, 06.03.2021).

Ayrıca, adil yargılanmanın taraflara tanınan bir hak olduğu ve sanık (taraf) sıfatının son bulmasıyla bu hakkın da son bulacağı düşünülemez; zira, unutulmamalıdır ki adil yargılama -aynı zamanda- Devlete yüklenen bir ödevdir ve ilgili yönünden sanık sıfatının son bulmasıyla Devletin ödevi sona ermez¹²⁰. İtiraza konu edilen ceza dairesi kararı kesin olsa dahi itiraz yetkisine başvurulmasıyla yeni bir kanun yolu davası (tali ceza davası) başlatılmış olacak ve bu süreçte, ilgili hakkındaki ceza muhakemesinin -yeniden- canlandığı kabul edilemese dahi, ilgilinin ceza muhakemesinden doğan haklarından faydalandırılması gerekecektir. Özetle onama kararı üzerine başvurulmuş itirazın incelenmesi sırasında da adil yargılanmanın gereklerine uygun hareket edilmesi gerekir.¹²¹

- ii. Daha önce tartışılmayan, yeni bir iddia veya açıklama içermeyen itiraznamelerin ilgisine tebliğ edilmesine gerek olmadığına ilişkin yaklaşım da isabetli değildir. İtiraznamenin niteliği ne olursa olsun -mutlak surette- ilgisine bildirilmesi ve görüşlerini bildirmek üzere imkan sağlanması gerekir.¹²² Bilgi sahibi olma ve savunma hakkı, adil yargılanmanın temeli olup usul ekonomisine feda edilemez. Bireyin -her aşamada- kendisi hakkında yürütülen yargılamalara dair her türlü bilgiye sahip olma ve görüş bildirme hakkı vardır. Bu, her şeyden önce, şeffaf bir yargılama yürütülmesi ve bireyin (ve toplumun) adil bir yargılama yürütüldüğü hususunda ikna edilmesi bakımından önem arz etmektedir. Kaldı ki yeni bir iddia ve açıklama içermese dahi itiraznamenin tebliği, ilgisini -uyuşmazlıkla ilgili olarak- yeniden düşünmeye sevk edecek olup bu halde, daha önce fark edilmemiş bir hususun ortaya çıkması da ihtimaller dahilindedir.

C. İNCELEMENİN KAPSAMI

İtiraz başvurusuna konu olan kararının, maddi hukuk ve muhakeme hukuku normlarına uygunluğunun incelenebileceği hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Buna karşın, maddi sorunun (sübut sorununun) incelenip incelenemeyeceğine ilişkin farklı görüşler

¹²⁰ "... Adalet ceza evi kapısında durmayacağı için, hükümlülerin adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerden mahrum bırakılmasına müsaade edilemez ..." (AİHM, Campbell ve Fell/Birleşik Krallık Davası, 28.06.1984, 7819/77; 7878/77, p. 69). Adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin suç isnadıyla başlayıp hükmün tamamen infazıyla sona ereceği ve hatta -masumiyet karinesi yönünden- mahkumiyetin adli sicilde görüldüğü süreçte de devam edeceği şeklindeki benzer görüş için bkz. Fatih Birtek, *Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017, s. 352, 215 numaralı dipnot.

¹²¹ *Benzer görüş için bkz.* MOLE, Nuala ve Catharina HARBY, *Adil Yargılanma Hakkı - Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz*, Çev., Türkiye Barolar Birliği, Strazburg: Şen Matbaa (TBB Yayınları No: 89), 2015, s.9: "*AİHS m. 6 kapsamındaki garantiler; sadece mahkeme huzurundaki yargılama süresince değil, bunun öncesi ve sonrasında da uygulanır*".

¹²² Başka deyişle gerek eleştiri konusu AYM kararında gerekse de -Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın başvuru konusu uyuşmalığa ilişkin görüşlerini içermesi dolayısıyla itiraznameye benzeyen- tebliğnamenin düzenlenmesi ve bildirilmesi hakkındaki CMK m. 297/3 hükmünde ifade edildiği gibi *aleyhe görüşlerin ilgisine tebliğ edilmesi* gerektiğine dair yaklaşım isabetli değildir. Bir görüşün lehe mi yoksa aleyhe mi sonuç doğuracağını öngörmek mümkün olmayabileceğinden; tüm itiraznameler, ilgisine tebliğ edilmelidir. Nitekim, itiraz yetkisine başvuru sayısının oldukça az olduğu dikkate alındığında (bkz. 9 numaralı dipnot), tüm itiraznamelerin tebliğ edilmesi; ek bir iş yükü de oluşturmayacaktır.

mevcuttur. Doktrinde, sübut sorununun itiraz incelemesinde ele alınamayacağı ifade edilmişse de¹²³ Yargıtay, sübut sorununu da -itiraz incelemesi kapsamında- değerlendirmektedir.¹²⁴

Ceza Genel Kurulu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraz istemiyle sınırlı olarak inceleme yapacaktır. Bu bağlamda; birden çok sanık veya bir sanığın birden çok suçu söz konusu ise -yalnızca- başvuruya konu edilen sanık ve suçlar yönünden inceleme yapılacaktır.¹²⁵ Yargıtay uygulaması da bu yöndedir.¹²⁶ Yine, doktrinde, benzer şekilde, itiraz edilen hususlarla bağlı olarak inceleme yapılacağı ifade edilmiştir.¹²⁷ Mamafih, doktrinde “*itiraz konusu ile bağlı kalınmayıp tespit edilen tüm hukuka aykırılıkların bozma nedeni yapılabileceği*” görüşüne de yer verilmiştir.¹²⁸

İstemden (itiraz konusu veya itiraz edilen nokta olarak adlandırılanlar da vardır) farklı olarak, itiraz sebeplerinin -Ceza Genel Kurulunun incelemesi bakımından- bağlayıcılık taşıyıp taşımadığı hususundaki tartışma ise daha derindir. Bir görüşe göre, itirazda gösterilen sebeplerin bağlayıcılığı bulunmazken¹²⁹ diğer bir görüşe göre ise itiraz yetkisinin olağanüstü ve istisnai niteliğine istinaden, başvuruda gösterilen sebeplerle sınırlı bir inceleme yapılmalıdır.¹³⁰

¹²³ Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 244-245, aksi görüş için bkz. Yüksektepe, *Adil Yargılama ve Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları*, s. 489; Apaydın, *Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları*, s. 220. İtiraz incelemesinde, sübut sorununun ele alınamayacağı ve bu husustaki tereddütlerin giderilmesi için -yalnız- hukukilik denetimi yapılacağı hükmünün kanuna eklenmesi gerektiğine ilişkin görüş için bkz. Özen, *a.g.e.*, s. 927.

¹²⁴ “... Yargıtay C. Başsavcılığı itirazı üzerine dosyanın esasının sübut noktasından da değerlendirilmesinin olanaklı olduğuna yasal oy çokluğuyla karar verilmiştir...” (Yargıtay CGK, 11.04.2006, 2006/9-55 E. ve 2006/115 K.).

¹²⁵ Arslan, *a.g.e.*, s. 148.

¹²⁶ “... Diğer hükümlerin ise itiraz kapsamına dahil edilmediği görülmektedir. Bu nedenle incelemenin anılan itiraza konu hükümlere hasredilmesi gerekmektedir...” (Yargıtay CGK, 10.10.2006, 2006/3-206 E. ve 2006/205 K.).

¹²⁷ Şahin ve Göktürk, *a.g.e.*, s. 308. Yazarlar *itiraz edilen hususlarla bağlı inceleme yapılacağını* belirtmiş olup -bu değerlendirme için verilen 478 numaralı dipnotta- “istekle bağlı inceleme yapılacağından” bahsedilmiştir. Yine, bu ifadeyi açıklarken *itirazda, kararın hangi yönden hukuka aykırı olduğunun belirtilmesi* gerekliliğinden söz edilmiştir. Bu kapsamda, itirazda gösterilen maddi ve hukuki sebeplerin değil; ceza dairesi kararındaki itiraz edilen kısımların (yani istemin konusunun) kastedildiği anlaşılmıştır.

¹²⁸ Gökçen vd., *a.g.e.*, s. 711.

¹²⁹ Özbek vd., *a.g.e.*, s. 775; Arslan, *a.g.e.*, s. 149; Eryılmaz, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, s. 709; Soyaslan, *a.g.e.*, s. 624; nokta ve sebep ayrımı vurgulanarak başvuruda gösterilen noktaların -inceleme bakımından- bağlayıcı olduğu ancak sebeplerin bağlayıcılık arz etmediği belirtilen görüş için bkz. Talas, *a.g.e.*, s. 172-173.

¹³⁰ Öztürk vd., *a.g.e.*, s. 751; Özen, *a.g.e.*, s. 927; ayrıca bkz. Kunter ve Yenisey, *a.g.e.*, s. 1198 ve Toroslu ve Feyzioğlu, *a.g.e.*, s. 379: *İleri sürülen nokta ve gerekçelerle* sınırlı bir inceleme yapılacağından bahsedilmiş olup bu ifadeden hem istem (*itiraz konusu*) hem de sebep (*ve gerekçe*) ile bağlı bir inceleme yapılacağı anlaşılmıştır.

Yargıtay ise incelemenin -itiraz başvurusunda gösterilen- sebeplerle sınırlı kalınmaksızın inceleme yapılabileceğini görüşünü benimsemekte ve istikrarlı bir biçimde uygulamaktadır.¹³¹ Yine, madde gerekçesinde de aynı görüş vurgulanmıştır.¹³²

Nihayetinde, davasız yargılama olmaz ilkesi uyarınca (ve itiraz yetkisi bakımından, bu ilkeye bir istisna getirilmediğinden), Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı incelenirken merciin istemle bağlı olacağını kabul etmek gerekir. Bunun yanında, hükmün gerekçesi ve kanun yollarının -mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkların düzeltilmesine yönelik- nihai amacı dikkate alındığında, incelemenin itirazda gösterilen sebeplerle (gerekçe olarak da anılmaktadır) sınırlandırmaması şeklindeki uygulamanın isabetli bulunduğu belirtilmelidir.

D. KARARIN KAPSAMI VE ETKİLERİ

Ceza Genel Kurulu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazını yerinde görmezse itirazı reddeder ve daire kararına ilişkin herhangi bir karar vermesi veya yorumda bulunması gerekmez.¹³³ Ceza Genel Kurulu, itirazı yerinde gördüğü takdirde ise itirazın kabul edip ceza dairesi kararını kaldırır ve ceza dairesi yerine geçerek onun verebileceği kararlardan birini verir. Bununla beraber, tebliğnamenin tebliğ edilmemesi gibi temyiz incelemesinin esasını etkileyecek usul eksikliklerinin varlığı halinde; Ceza Genel Kurulu, kararı kaldırmakla yetinmekte ve -ceza dairesi yerine geçip karar vermek yerine- eksik hususların giderilerek yeniden inceleme yapılmak üzere, dosyayı ilgili ceza dairesine göndermektedir.^{134, 135}

İtiraza konu edilen daire kararı yok hükmünde (örneğin; istem olmadığı halde temyiz incelemesi yapılması) ise Ceza Genel Kurulu, kararın yok hükmünde olduğunu tespit etmekle yetinir, ayrıca bir karar vermesi gerekmez.¹³⁶

¹³¹ "Bu konu daha önce de Ceza Genel Kurulunca ele alınmış ve 22.02.1988 gün ve 18 sayı ile ilke kararı alınmıştır. Bu kararda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, Ceza Genel Kurulu, Yargıtay C.Başsavcılığının itiraz nedenleri ile bağlı olmaksızın inceleme yapıp, tespit ettiği tüm yasaya aykırılıkları, CYUY'nın 326/son maddesi hükmü saklı kalmak kaydıyla bozma nedeni yapabilecektir. Uygulama bu ilke kararı doğrultusunda yerleşmiştir." (Yargıtay CGK, 11.04.2006, 2006/9-55 E. ve 2006/115 K.).

Kararda tespit edilen tüm yasaya aykırılıkların bozma nedeni yapılabileceği belirtilmişse de bu ifadeyi, istem (itiraz konusu) dışında da inceleme yapıp karar verilebileceği şeklinde yorumlamamak gerekir; zira, bu çalışma kapsamında yer verilen birçok Yargıtay kararından da anlaşılmaktadır ki istem dışında inceleme yapılması gibi yerleşik bir uygulama söz konusu değildir. Nitekim, kararda "... itiraz nedenleri ile bağlı olunmaksızın ..." denilerek itiraz konusundan (noktasından) değil; itiraz nedeninden (ve gerekçesinden) bahsedildiğine işaret edilmiştir.

¹³² "Ceza Genel Kurulu itirazda ileri sürülen nedenlerle bağlı olmaksızın kararı usul ve esas yönünden inceler." bkz. Şahin, *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi*, s. 905.

¹³³ Centel ve Zafer, *a.g.e.*, s. 941.

¹³⁴ "...Görüldüğü gibi, Yargıtay C. Başsavcılığınca düzenlenen 27.12.2005 günlü tebliğname sanığa usulüne uygun bir şekilde tebliğ edilmeksizin Özel Dairece inceleme yapılarak karar verilmiş olup, bu husus CYUY'nın 316/3. maddesinin buyurucu hükmüne aykırılık oluşturmaktadır.

Bu nedenle Yargıtay C. Başsavcılığı itirazının açıklanan değişik gerekçe ile kabulüne, Özel Daire kararının kaldırılarak, tebliğnamenin sanığa tebliğinden sonra temyiz incelemesi yapılarak bir karar verilme üzere dosyanın Özel Dairesine gönderilmesine karar verilmelidir..." (Yargıtay CGK, 26.09.2006, 2006/6-204 E. ve 2006/197 K.).

¹³⁵ Arslan, *a.g.e.*, s. 150-152.

¹³⁶ Centel ve Zafer, *a.g.e.*, s. 940.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisine başvurması üzerine, Ceza Genel Kurulunun itirazı kabul edip bozma kararı verdiği hallerde; ceza dairesinin bu karara karşı direnmesi mümkün olmayıp¹³⁷ esas mahkemenin direnip direnemeyeceği hususunda ise farklı görüşler savunulmaktadır. Bir görüşe göre; direnmenin amacı, ceza dairesi ile esas mahkeme arasındaki uyumsuzluğun üst yargılama merciine taşınması olup bu halde, zaten, en üst yargılama merci tarafından verilen bir bozma kararı söz konusu olduğundan, itiraz yetkisine başvurulması üzerine verilen bozma kararlarına karşı direnilemez.¹³⁸ Diğer bir görüş ise esas mahkemenin direnme hakkına sahip olduğu yönündedir.¹³⁹

İtiraz üzerine verilen bozma kararlarına karşı da direnilemeyeceği görüşünde isabet bulunmaktadır. Zira, bu kararlara karşı direnilmesi halinde, Ceza Genel Kurulu ve esas mahkeme arasındaki uyumsuzluğu çözecek daha üst bir merci yoktur; kaldı ki esas mahkemenin uyumsuzluğun esası hakkındaki görüşü zaten dosya mevcut bulunduğundan, onun iradesinin önüne geçilmesi (bağımsızlığının ihlal edilmesi) söz konusu değildir. Bu şartlar altında, direnmeye imkan tanınması, usul ekonomisi ve makul sürede yargılanma ilkelerinin ihlaline sebep olur. Bunlara karşın, Yargıtay uygulamasının “*itiraz üzerine verilen bozma kararlarına karşı direnilebileceği*” yönünde olduğunu da belirtmek gerekir.¹⁴⁰

İtiraz yetkisinin olağanüstü ve istisna bir hüküm olduğu, bu bahisle “*hükmün bozulmasının diğer sanıklara etkisi*” başlıklı, temyiz kararının sirayetine ilişkin, CMK m. 306 hükmünün -itiraz yetkisi bakımından- kıyasen uygulanamayacağı da vurgulanarak itiraz yetkisinin sirayet (yayıma) etkisine sahip olmadığı ifade edilmiştir.¹⁴¹ Buna karşın, sirayet etkisinin “*birçok sanıktan yalnızca bir veya birkaçının kanun yoluna başvurduğu*” hallerde tartışılabileceği, itiraz yetkisi bakımından ise hiçbir sanığın başvuru hakkına sahip olmaması nedeniyle böyle bir tartışmaya yer olmadığı; nihayetinde, kararın -uygun düştüğü ölçüde- tüm sanıklar hakkında etki doğuracağı da savunulmuştur.¹⁴² Gerçekten, uygun düştüğü ölçüde, özellikle maddi sorunun objektif niteliklerinden doğan bir karar değişikliği söz konusuysa yeni kararın tüm sanıklar hakkında sonuç doğurmaması düşünülemez. Örneğin; birçok sanık tarafından işlenen bir suçunun teşebbüs aşamasında kaldığı gerekçesiyle -ceza dairesi yerine geçilerek- yeni bir

¹³⁷ Ünver ve Hakeri, *a.g.e.*, s. 836-837; Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 252.

¹³⁸ Arslan, *a.g.e.*, s. 152-153; benzer Yenisey ve Nuhoglu, *a.g.e.*, s. 983; Toroslu ve Fezyioğlu, *a.g.e.*, s. 379; Özbek vd., *a.g.e.*, s. 775; Öztürk vd., *a.g.e.*, s. 752.

¹³⁹ Talas, *a.g.e.*, s.174; benzer görüş için bkz. Uğur Ersoy, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolu Kavramı Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın İtiraz Yetkisi”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Sayı 29 (Yıl 2015), s. 117; Keklik “Ceza Yargılamasına İlişkin Temyiz Yasa Yolunda Yargıtay Kararı Üzerine Yapılacak İşlemlerin Kronolojik İncelemesi”, s. 205.

¹⁴⁰ “... *Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun bozma kararının direnme üzerine değil Yargıtay C. Başsavcılığı'nın itirazı üzerine verilmiş olması ve bu tür bozmalara Yerel Mahkemelerin direnme yetkilerinin bulunması nedeniyle CYUY'nın 326/2. maddesince direnilmiş ... Yerel Mahkemeye verilen hükmün, özel dairece onanması sonrasında Yargıtay C. Başsavcılığının itirazı üzerine, Özel Daire onama kararının kaldırılması dolayısıyla direnme konusu olan hükmün, Özel Daire kararına karşı değil, Ceza Genel Kurulu kararına karşı verilmesi nedeniyle, incelemenin Yargıtay Ceza Genel Kurulunca yapılması gerekmektedir...*” (Yargıtay CGK, 06.03.2007, 2006/8-179 E. ve 2007/57 K.).

¹⁴¹ Özbek vd., *a.g.e.*, s. 775; Arslan, *a.g.e.*, s. 144.

¹⁴² Öztürk vd., *a.g.e.*, s. 753; Erdem ve Şentürk, *a.g.e.*, s. 253; Taner, *Ceza Muhakemesi Usulü*, s. 406; Apaydın, *a.g.e.*, s. 220; Yılmaz, *a.g.e.*, s. 136.

karar verilmişse tüm sanıklar, bu kararın sonuçlarından yararlanacaktır. Ancak birçok sanık hakkında, çocuk olmaları göz önünde bulundurulmaksızın, fazla cezaya tayin olunmuş ve bu husus, bir sanık yönünden itiraza konu edilmişse Ceza Genel Kurulunun itiraza konu edilen sanık yönünden vereceği karar, diğer sanıklar hakkında etki doğurmayacaktır.

Birden fazla sanık hakkında, aynı (tek) veya birden fazla atılı suça ilişkin olarak açılan davalar; bağlantı nedeniyle birlikte görülebilir ve aynı yazılı metin içerisinde hükme bağlanabilirse de her bir dava yönünden bağımsızlık esası ve ayrı bir hüküm kurulması gereği saklıdır. Aynı metin içerisinde ve birlikte kurulan hükümlerden birine karşı kanun yoluna başvurulmuşken bir diğerine karşı kanun yoluna başvurulmaması (veya kanun yolu başvurusunun reddedilmesi) dolayısıyla “kısmi kesinleşmenin” (hakkında kanun yolu başvuru bulunmayan hükmün kesinleşmesinin) mümkündür.¹⁴³ Kısmi kesinleşme halinde, sanıklardan biri hakkında kurulan hüküm bozulduğunda; bunun daha önceden hakkındaki hüküm kesinleşen sanığa da sirayet etmesi, mantıksal ve hukuksal birliğin sağlanması için zorunludur.¹⁴⁴

İfade etmek gerekir ki olağanüstü itiraz başvurusu üzerine verilen bozma kararının diğer sanıklara sirayeti bakımından; Ceza Genel Kurulu’nun ceza dairesi yerine geçerek karar verdiği ve bu halde, CMK m. 306/1 hükmünün -özellikle *sanık lehine bozulmuşsa* ifadesinden yola çıkılıp- gündeme getirilerek bozmanın diğer sanıklara da sirayet edeceğini kabul etmek pratik bir çözüm olarak görünmektedir.¹⁴⁵ Bununla birlikte, yukarıda da izah edildiği gibi itiraz yetkisinin olağanüstü ve istisnai bir yol olması nedeniyle kanun yolları için öngörülen genel hükümlere veya herhangi bir olağan kanun yolu için öngörülen hükümlere dayanılmasındansa (kıyas yoluyla istisnai hükmün geniş yorumlanmasındansa) olağanüstü itiraz üzerine verilen bozma kararının -uygun düştüğü ölçüde- diğer sanıklara da sirayet edeceğine ilişkin kanuni bir düzenleme yapılması daha isabetli bir çözüm olacaktır.

Ceza Genel Kurulu, itirazın kabulüyle ceza dairesinin kararını kaldırıp onun yerine gerek karar verdiği hallerde; sanığın yalnızca lehine olan sebeplerle itiraz edilmiş olsa dahi sanık aleyhine sonuç doğurabilecek bir karar verebilir. Bir başka deyişle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılısının itiraz yetkisine başvurması üzerine, aleyhe bozma yasağı geçerli olmaksızın, inceleme yapıp karar verilecektir.¹⁴⁶ Bu yaklaşım oldukça isabetlidir. Zira, somut olay adaletinin sağlanması ve bireysel hakların korunması ile hukuk dünyasındaki bir aykırılığın düzeltilmesi (soyut ve objektif bir değer korunması) amaçlarını -neticeleri itibariyle- birbirinden ayırmak pek mümkün olmasa da itiraz yetkisi kapsamında, öncelikle -sanığın lehine veya aleyhine olmasına bakılmaksızın- hukuk dünyasındaki aykırılığın giderilmesi hedeflenmiştir. İtiraz yetkisinin -yalnızca- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınması hem bunun istisnai bir yol olduğunu (istisnai bir yol olmasının doğal sonucu şudur ki bu yol genel kurallara tabi olmayıp açıkça öngörülen sınırlar içerisinde işletilecektir, buna bağlı olarak CMK m. 265 hükmü de

¹⁴³ Fatih Birtek, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Kısmi Kesinleşme”, MÜHF Hukuk Araştırmaları Dergisi, Sayı 2 (Yıl 2020), s. 602-603.

¹⁴⁴ Faruk Erem, “Bozmanın Sirayeti”, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 1 (Yıl 1963), s. 8.

¹⁴⁵ Yargıtay da itiraz yetkisine başvurulması üzerine, Ceza Genel Kurulu’nun ceza dairesi yerine geçerek inceleme yaptığına ve karar verdiğiğine işaret etmiştir. Bkz. 140 numaralı dipnot.

¹⁴⁶ Öztürk vd., *a.g.e.*, s. 752-753; aksi görüş için bkz. Günay, *a.g.e.*, s. 272.

itiraz yetkisi bakımından uygulama alanı bulamayacağını) hem de diğer ilgililere başvuru hakkı tanınmaması dolayısıyla -bireysel hakların değil- hukuk düzeninin korunmasına öncelik verildiğini göstermektedir. Bu halde, itiraz yetkisine başvurulması üzerine; neticede, sanık aleyhine bir sonuç doğup doğmayacağına bakılmaksızın, hukuka aykırılıkların -merciince- düzeltilmesi gerektiği söylenebilir.

E. ZAMANAŞIMININ KARARA ETKİSİ

Zamanaşımının, itiraz yetkisine başvurulması üzere, Ceza Genel Kurulu'na verilecek karara etkisi bakımından; itiraz konusu kararın niteliği ve zamanaşımının gerçekleştiği aşama dikkate alınarak farklı olasılıklara göre değerlendirme yapılması yerinde olacaktır.

İlk ihtimalde, zamanaşımı gerçekleşmesine rağmen -bu hal gözden kaçırılarak- onama kararı verildiği ve onama kararına karşı itiraz yetkisine başvurulduğu olasılığını ele alırsak; Ceza Genel Kurulu'nun -itiraz yetkisinin hukuka aykırılıkları düzeltme amacına uygun olarak- ceza dairesinin yerine geçerek düşme kararı vermesi gerekir.^{147 148}

Diğer bir ihtimalde, ceza dairesince onama kararı verilmiş ve onama kararı verildiği anda zamanaşımı gerçekleşmemiş olabilir. Bu halde, onama kararı verildiği anda karar kesinleşecek ve kararın kesinleşmesiyle ceza zamanaşımı süresi işlemeye başlayacaktır.^{149, 150} Bu sebeple itiraz yetkisine başvurulması için öngörülen otuz günlük süre içerisinde, ilamın kesinleşmediği yahut ilamın yerel mahkemeye gönderilmediği ve buna bağlı olarak infazın -fiilen- başlamadığı gerekçesiyle -onama kararından, itiraz yetkisine başvurulması için öngörülen otuz günlük sürenin sonuna kadarki süreçte- ceza zamanaşımının değil; dava zamanaşımının işlemeye devam edeceğinin savunulmasında isabet bulunmamaktadır.^{151 152} Özetle -eğer ki onama kararından önce zamanaşımının gerçekleştiği gözden kaçırılmamışsa- itiraz incelemesinden önce veya inceleme sırasında, zamanaşımın gerçekleştiğinden bahisle düşme kararı verilmesi söz konusu olamaz.¹⁵³ İtiraz incelemesi neticesinde, bozmaya karar verilmesi halinde ise dava zamanaşımı, tekrar işlemeye başlayacaktır.¹⁵⁴

Başka bir ihtimalde ise ceza dairesinin bozma kararı vermesinden sonra -henüz karar kesinleşmeyip zamanaşımı süresi işlemeye devam ettiğinden- zamanaşımı gerçekleşebilecektir.

¹⁴⁷ İtiraz yetkisinin hukuka aykırılıkları giderme amacıyla ilgili olarak bkz. Meriç, *a.g.e.*, s. 1106.

¹⁴⁸ Onama kararlarına karşı, sanık lehine olarak itiraz yetkisine başvurulması yönünden makul bir süre sınırı öngörülmesi gerektiğine ilişkin eleştiri için bkz. Özen, *a.g.e.*, 935

¹⁴⁹ Özen, *a.g.e.*, s. 924

¹⁵⁰ TCK m. 68/5: "Ceza zamanaşımı, hükmün kesinleştiği ... günden itibaren işlemeye başlar ..."

¹⁵¹ Otuz günlük süre boyunca, ilamın kesinleşmeyeceğine ilişkin görüşler için bkz. 19 ve 21 numaralı dipnotlar.

¹⁵² Otuz günlük süre boyunca, ceza zamanaşımının işlenmesini; failin ödüllendirilmesi olarak nitelendiren görüş için bkz. Alacakaptan, *a.g.e.*, s. 290; Meriç, *a.g.e.*, s. 1132. Otuz günlük süre boyunca, infazın fiilen başlamamasının uygulamadan kaynaklandığı ve bunun failin ödüllendirilmesi olarak nitelendirilemeyeceğine ilişkin karşı görüş için bkz. Seydi Kaymaz, "Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A)", *AHBVÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt XXIV Sayı 4 (Yıl 2020), s. 478. Gerçekten de otuz günlük süreçte infazın -fiilen- başlamamasının uygulamadan doğan ve aşılabilir bir aksaklık olduğu ile onlarca yıllık -fazlaca uzun- ceza zamanaşımı sürelerine oranla otuz günlük sürenin tolere edilebilecek kadar kısa olduğu dikkate alındığında, sırf faili ödüllendirmemiş olmak düşüncesiyle onama kararıyla ilamın kesinleşmeyeceğinin düşülmesi isabetli değildir.

¹⁵³ Kaymaz, *a.g.e.*, s. 478.

¹⁵⁴ Kaymaz, *a.g.e.*, s. 479.

Bu ihtimalde, itiraz sebep ve gerekçeleriyle bağılı kalmaksızın inceleme yetkisine sahip olan Ceza Genel Kurulu, incelemeden önce zamaşımının gerçekleştiğini gözetip -ceza dairesinin yerine geçerek- düşme kararı verecektir.¹⁵⁵

SONUÇ

Yargısal denetim mekanizmalarının genişletilmesi, hukuk dünyasındaki aykırılıkların düzeltilmesi ve gerek birey gerekse de toplum nezdinde adalet inancının gelişmesi bakımından, önemli ve gereklidir. Ayrıca, itiraz yetkisi açısından ifade edilmelidir ki başvuruların niceliğine bakıldığında, pratikte ciddi bir iş yükü artışına ve yargılamanın uzamasına da sebebiyet vermemekte, hatta usul ekonomisi yönünden bazı olumlu sonuçlar doğurabilmektedir.

Olağanüstü bir kanun yolu olan itiraz yetkisine başvurulmasıyla bir kanun yolu (tali ceza) davası doğmaktadır. Bu dava, ilgili hakkında yürütülen ceza muhakemesinin ayrılmaz bir parçası olup ceza muhakemesinin temel prensipleri (özellikle de adil yargılama ilkesi) çerçevesinde görülmeli ve bu süreç sonuçlanıncaya kadar, ilgililerin -adil yargılanma hakkından doğan- hakları sağlanmalıdır. Yine bu süreçte, sanığın muhakemeden soyutlanarak bir nesneye dönüştürülmesi; savunma makamının -kararına itiraz edilen- ceza dairesince işgal edildiği görüşü kabul edilemez.

Olağanüstü kanun yolu niteliğine sahip olma ölçütünün -kesinleşen kararlara karşı başvurulma değil- olağan kanun yolu olmadığı (olağan kanun yollarının temel özelliklerini tam anlamıyla taşımadığı) kabul edildiğinden bozma kararlarına karşı da itiraz yetkisine başvurulabileceği sonucuna ulaşılmakta ve bu sayede, usul ekonomisinin sağlanması ile hukuka aykırılıkların giderilmesi bakımından önemli bir fayda sağlanmaktadır.

Olağanüstü itiraz incelemesi, davasız yargılama olmaz ilkesi gereğince, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının istemi üzerine; bu istemde sınırlandırılan konu, kişi ve fiiller yönünden gerçekleştirilir. İtiraz yetkisi, olağanüstü bir yol olup bu yola istisnaen başvurulması gerektiğinden; keyfi başvuruların önlenmesi adına, ciddi ve somut bir başvurunun varlığı gerekir. Bu noktada, itiraz yetkisine başvurulurken itiraz sebeplerinin açıkça gösterilmesi gerekir; ancak, itiraz yetkisinin tanınmasına esas teşkil eden hukuk dünyasındaki aykırılıkların giderilmesi amacıyla uygun olarak merciin gösterilen sebeplerle sınırlı kalmaksızın inceleme yapabileceğini kabul etmek gerekir.

İtiraz yetkisinin, iddia makamı sıfatıyla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığını daha işlevsel kıldığı kabul edilmelidir. İlk derece ve istinaf mahkemeleri yanında bulunan Cumhuriyet başsavcılıkları; yanında buldukları mahkemelerin kararlarını hukuka uygun görmedikleri takdirde, bu kararların yeniden incelenmesi sağlayacak şekilde, olağan kanun yoluna başvurma

¹⁵⁵ "... zamaşımının yargılama sırasında gerçekleşmesi hâlinde, mahkeme ya da Yargıtay, resen zamaşımı kuralını uygulayarak kamu davasının düşmesine karar verecektir ... Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının değişik gerekçeyle kabulüne, Özel Daire bozma kararının kaldırılmasına, Yerel Mahkemece verilen beraat hükmünün gerçekleşen dava zamaşımı nedeniyle bozulmasına ancak yeniden yargılamayı gerektirmeyen bu konuda 1412 sayılı CMUK'nın, 5320 sayılı Kanun'un 8. maddesi uyarınca karar tarihi itibarıyla uygulanması gereken 322. maddesine göre karar verilmesi mümkün olduğundan, sanık hakkındaki kamu davasının TCK'nın 66/1-e ve CMK'nın 223/8. maddeleri uyarınca düşmesine ..." (Yargıtay CGK, 17.11.2020, 2018/480 E. ve 2020/460 K.)

yetkisine sahiptir. Buna karşın, itiraz yetkisi tanınmamış olsaydı; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının ceza dairesi kararına etki etme imkanı yok denecek kadar sınırlı olurdu. Her ne kadar tebliğnamenin -belirli bir düzeyde- bunu sağladığı ileri sürebilirse de herhangi bir zorlayıcı etkiye sahip olmaması ve iddia makamının -ceza dairesi nezdinde- kabul görmeyen görüşlerini -başka bir merci nezdinde- inceleyebilmesine olanak vermemesi nedeniyle tebliğname düzenleme yetkisinin yeterli etkililiğe sahip olduğundan söz edilemez. Yargılamanın üçlü sac ayağından birini oluşturan iddia makamına; kendi hukuki görüşüyle örtüşmeyen bir karar karşısında, bunun yeniden incelenmesini sağlayabilecek imkanlar tanınması şüphesiz ki iddia makamının etkililiğini arttıracak ve kanun sözcülüğünün ötesinde bir işlev kazandıracaktır. Bunun yanında, öncelikli olarak hukuk düzenindeki aykırılıkların giderilmesi amacıyla tanınan bu yetki, Cumhuriyet savcılığı makamının kamusal niteliğini de göstermekte ve kuvvetlendirmektedir.

KAYNAKÇA

- Alacakaptan, Uğur. "Temyiz Mahkemesi Başsavcılığı'nın Yaptığı İtiraz Hükümün Kesinleşmesine Mani Olur Mu?". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. Cilt 24 Sayı 1 (Yıl 1967): s. 287-291 (erişim: <https://jurix.com.tr/article/15642>).
- Apaydın, Cengiz. *Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Arslan, Çetin. "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı İtirazı (CMK md. 308)". *Ceza Hukuku Dergisi*. Sayı 5 (Yıl 2007): s. 105-161 (erişim: <https://jurix.com.tr/article/2869>).
- Birtek, Fatih. *Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2017.
- Birtek, Fatih. "Ceza Muhakemesi Hukukunda Kısmi Kesinleşme". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (MÜHF) Hukuk Araştırmaları Dergisi*. Cilt 26 Sayı 2 (Yıl 2020): s. 571-607. (erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1332686>)
- Centel, Nur ve Hamide Zafer. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2020.
- Çinko, M. Siddık. "Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi". *Terazi Hukuk Dergisi*. Cilt 13 Sayı 141 (Yıl 2018): s. 96-101. (erişim: <https://jurix.com.tr/article/12505>)
- Demirbaş, Timur. *İnfaz Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Donay, Süheyl. *Güncelleştirilmiş Ceza Yargılaması Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2015.
- Erdem, Mustafa Ruhan ve Candide Şentürk. *Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Erem, Faruk. "Bozmanın Sirayeti". *Ankara Barosu Dergisi*. Sayı 1 (Yıl 1963): s. 5-8. (erişim: <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1963-1/01.pdf>)
- Erem, Faruk. *Diyalektik Açından Ceza Yargılaması Hukuku*. Ankara: Işın Yayıncılık Ltd. Şti., 1996.
- Ersoy, Uğur. "Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolu Kavramı Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi". *Ceza Hukuku Dergisi*. Sayı 29 (Yıl 2015): s. 67-124. (erişim: <https://www.jurix.com.tr/article/4175>)
- Eryılmaz, Mesut Bedri. *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012.
- Gökçen, Ahmet, Murat Balcı, M. Emin Alşahin ve Kerim Çakır. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Günay, Erhan. *Yargıtay Kararları Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Olağanüstü Kanun Yolları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Karakehya, Hakan. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2016.
- Kaymaz, Seydi. "Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A)". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi (AHBVÜ) Hukuk Fakültesi Dergisi*. Cilt XXIV Sayı 4 (Yıl 2020). s. 411-487. (erişim: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1354823>)
- Keklik, Ramazan. "Ceza Yargılamasına İlişkin Temyiz Yasa Yolunda Yargıtay Kararı Üzerine Yapılacak İşlemlerin Kronolojik İncelemesi". *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*. Sayı 6 (Yıl 2015): s. 185-225. (erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/155615>)
- Kocalar, Salih ve Yunus Biçen. *Kanun Yolları*. Ankara: Bilge Yayınevi, 2021.
- Kunter, Nurullah ve Feridun Yenisey. *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2000.

- Kunter, Nurullah. "Olağanüstü İtirazda Yargılama İle İlgili Sorunlar". *Yargıtay Dergisi*. Cilt 9 Sayı 4 (Yıl 1983): s. 586-598. (erişim: <http://www.yargitaydergisi.gov.tr/dergiler/ym/ekim1983.pdf>)
- Meriç, Emre Oğuz. "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtirazı". *Dokuz Eylül Üniversitesi (DEÜ) Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan*. Cilt 21 Özel sayı (Yıl 2019): s. 1097-1140. (erişim: <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/EMRE-OGUZ-MERIC.pdf>)
- Mole, Nuala ve Catharina Harby. *Adil Yargılanma Hakkı - Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz*. Çev., Türkiye Barolar Birliği (Komisyon). Strazburg: Şen Matbaa (TBB Yayınları No: 89), 2015. (erişim: <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/adil-yargilanma-hakki.pdf>)
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018.
- Özen, Mustafa. *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2020.
- Öztürk, Bahri, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Özge S. Gezer, Yasemin F. S. Kırıt, Esra A. Akcan, Özdem Özyıldın, Efser E. Tütüncü, Derya A. Villemın ve Mehmet C. Tok. *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018.
- Soyaslan, Doğan. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Şahin, Cumhur ve Neslihan Göktürk. *Ceza Muhakemesi Hukuku C. II*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Şahin, Cumhur. "Anayasa Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Ceza Muhakemesinde Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkeleri". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan)* Cilt 21 Özel Sayı (Yıl 2019): s. 3051-3065. (erişim: <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/CUMHUR-SAHIN.pdf>)
- Şahin, Cumhur. *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2005.
- Talas, Serdar. "Ceza Muhakemesi Hukukunda Başsavcılığın İtirazı". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. Cilt 70 Sayı 1 (Yıl 2012): s. 153-176. (erişim: <https://cdn.istanbul.edu.tr/file/1CD58DF90A/12CBCD390B334306BF08D63F76A1B7F7?doi=>)
- Taner, Tahir. *Ceza Muhakemesi Usulü*. İstanbul: Duygu Matbaası (İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 442 Hukuk Fakültesi Yayınları No.98), 1950
- Toroslu, Nevzat ve Metin Feyzioğlu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi , 2016.
- Tosun, Öztekin. *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri Muhakemenin Yürüyüşü*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası Koll. Şti. (İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 1815 Hukuk Fakültesi Yayınları No.405), 1973.
- Ünver, Yener ve Hakan Hakeri. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.
- Yenisey, Feridun ve Ayşe Nuhoglu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Yılmaz, Sacit. "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK md. 308)". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. Cilt 1 Sayı 41 (Yıl 2020): s. 113-150. (erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1491429>)
- Yurtcan, Erdener. *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi (CMK)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Yüksektepe, Mert Asker. *Adil Yargılama ve Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları*. İstanbul: Platon Hukuk Yayınevi, 2020.
- <https://hudoc.echr.coe.int/>
- <https://hukuk.marmara.edu.tr/akademik/yayinlar/dergi-arsivi>
- <https://karararama.yargitay.gov.tr/>